

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ธนบุรีเพื่อการท่องเที่ยวทางน้ำ ผู้วิจัยขอเสนอขั้นตอนการศึกษา โดยสรุปดังนี้

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะทางกายภาพปัจจุบันของแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาความคิดเห็นและความต้องการพัฒนาแม่น้ำและคลองเพื่อท่องเที่ยวทางน้ำ
3. เสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ธนบุรีเพื่อการท่องเที่ยวทางน้ำ

5.1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่ต้องการท่องเที่ยวทางน้ำ
2. กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจาก นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาตินักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 150 คน โดยคัดเลือกอย่างเจาะจงจากนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวทางน้ำ

5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย
 - 1) ข้อมูลภาคเอกสาร (Document Study) เกี่ยวกับการพัฒนาทางกายภาพด้านการท่องเที่ยวคลองรอบกรุงธนบุรีเดิม
 - 2) แบบสอบถามความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนาแม่น้ำ และคลองเพื่อการท่องเที่ยวทางน้ำ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามด้านสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนาแม่น้ำ และคลองเพื่อการท่องเที่ยวทางน้ำของนักท่องเที่ยว ที่มีลักษณะเป็นปลายปิด
 - 3) แบบสำรวจภาคสนาม ประกอบด้วย การสำรวจศักยภาพของลำน้ำ แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำและโครงสร้างพื้นฐานของแม่น้ำและคลองในพื้นที่ธนบุรี โดยใช้อุปกรณ์ในการสำรวจดังนี้

1. กล้องถ่ายภาพ
2. กล้องถ่ายภาพวิดีโอ
3. แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ

5.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากงานบัณฑิตศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ไปยังสำนักงานเขตในพื้นที่ศึกษาเพื่อขอความร่วมมือในการอนุเคราะห์ข้อมูล
2. ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลด้วยการสำรวจ (Survey) โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ กล้องถ่ายภาพ กล้องถ่ายภาพวิดีโอ เครื่องมือวัดระยะ แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ

5.1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การสังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้จากการสอบถามความคิดเห็นและจากการสำรวจพื้นที่เพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ธนบุรีเพื่อท่องเที่ยวทางน้ำ

5.1.5.1 ความคิดเห็นการพัฒนาแม่น้ำและคลองเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จากนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ จำนวน 150 คน

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 62.7 มีอายุ 26 – 35 ปี เพศหญิง ร้อยละ 47.3 วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 41.3 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 53.3 รองลงมา ร้อยละ 28 มีอาชีพรับจ้างหรือลูกจ้าง โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ร้อยละ 20 มีรายได้ 6,001 – 9,000 บาท รองลงมามีรายได้ 9,001 – 12,000 บาท ร้อยละ 19.3 และรายได้มากกว่า 15,001 ขึ้นไป ร้อยละ 18.7

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ร้อยละ 35.71 มากที่สุด ซึ่งร้อยละ 33.33 นิยมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ และ ร้อยละ 30.95 นิยมแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ ส่วนองค์ประกอบที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเป็นทัศนียภาพและบรรยากาศของลำน้ำ ร้อยละ 19.82 รองลงมาเป็นองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวริมสองฝั่งคลอง ร้อยละ 16.22 และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยว ร้อยละ 12.62

ส่วนความคิดเห็นด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวสูงที่สุด ร้อยละ 17.40 เป็นการเข้าถึงและการจัดระเบียบแหล่งท่องเที่ยว รองลงมาเป็นบริการห้องน้ำ-ส้วม ร้อยละ 15.58 และ ร้อยละ 14.13 เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าจอดเรือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ

รูปแบบการท่องเที่ยว ร้อยละ 64.00 เห็นว่า ไปเรือและกลับเรือมากที่สุด รองลงมาเป็นรูปแบบไปเรือและกลับทางรถยนต์ ส่วนระยะเวลาที่เหมาะสมส่วนใหญ่ต้องการท่องเที่ยวแบบเต็มทั้งวัน ร้อยละ 36.00 และร้อยละ 32.00 ต้องการท่องเที่ยวแบบครึ่งวันช่วงเช้า

ดังนั้นจะพบว่า นักท่องเที่ยวทางน้ำส่วนใหญ่นิยมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การชมทัศนียภาพและบรรยากาศของลำน้ำ มุ่งเน้นให้มีการเข้าถึง และการจัดระเบียบ แหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมและความสะดวก โดยรูปแบบการเดินทางไปเรือและกลับเรือ ใช้เวลาที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวเต็มทั้งวันมากที่สุด

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นการพัฒนาแม่น้ำและคลองเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ

1) สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ผู้ตอบแบบสอบถามสนใจ โดยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ร้อยละ 35.71 นิยมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติคิดเป็นร้อยละ 33.33 นิยมแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 30.95

2) องค์ประกอบที่สำคัญต่อการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเป็นทัศนียภาพและบรรยากาศของลำน้ำ ร้อยละ 19.82 รอง แหล่งท่องเที่ยวริมสองฝั่งคลอง ร้อยละ 16.22 และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยว ร้อยละ 12.62

3) ความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อมสะดวกต่อการท่องเที่ยวสูงที่สุดที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญ เป็นการเข้าถึงและการจัดระเบียบแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 17.40 บริการห้องน้ำ-ส้วม ร้อยละ 15.58 และ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าจอดเรือ ร้อยละ 14.13

4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวที่เห็นว่า ไปเรือและกลับเรือมากที่สุด ร้อยละ 64.00 รูปแบบไปเรือและกลับทางรถยนต์

5) ระยะเวลาที่เหมาะสม ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชอบที่จะใช้เวลากับการท่องเที่ยวที่แบบเต็มทั้งวัน ร้อยละ 36.00 และ ต้องการท่องเที่ยวแบบครึ่งวันช่วงเช้าร้อยละ 32.00

6) หน่วยงานภาครัฐที่เห็นว่าควรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ โดยนักท่องเที่ยวให้ความเห็นที่หลากหลาย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การสนับสนุนและร่วมมือของทางภาครัฐและภาคเอกชน ด้านการเงิน และงบประมาณ การจัดการบริหาร โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมด้วย

2. การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแหล่งท่องเที่ยว ปลุกฝังการอนุรักษ์ท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน อนุรักษ์โบราณสถาน

3. จัดระบบความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว เช่น การประกันภัย เพื่อความมั่นใจ และความน่าเชื่อถือ

4. การจัดระเบียบแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์และพร้อมที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้พอเพียง
5. การเน้นการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์มากเกินไปทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากเกินไปจนเกินไป
6. ควบคุมและส่งเสริมคุณภาพน้ำ การก่อสร้างอาคาร 2 ฟังก์ชัน ไม่บังคับทัศนียภาพตามธรรมชาติ
7. การเชื่อมโยงการคมนาคมและเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการเดินทางไปยังจุดหมายอื่นให้มีหลายทางเลือก ให้สะดวกสบายไม่ขาดตอน
8. ส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมชุมชน ด้านสถานที่จำหน่ายสินค้าที่เหมาะสม เพื่อให้ชุมชนเลี้ยงตัวเองอยู่ได้

5.1.5.2 ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมต่อการพัฒนาคลองเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ

โดยส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า ควรร่วมมือกันหลายๆ ฝ่าย เช่น นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน คนในชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวให้มีเอกลักษณ์วิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความสามารถของคลอง คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ การจัดการท่องเที่ยวแบบพักแรม ค้างคืน(โฮมสเตย์) การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจมีความหลากหลาย

5.2 การอภิปรายผล

จากการศึกษาและการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาพื้นที่ธนบุรีเพื่อการท่องเที่ยวทางน้ำ มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยใช้เส้นทางน้ำ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ธนบุรีตามแนวคลองที่มีแหล่งท่องเที่ยวตามความเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2533 : 1 : 1-4) ได้ให้ความหมายได้ให้ความหมายไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ที่ตั้งอยู่สองฝั่งของลำน้ำที่สามารถมองเห็นได้จากเรือและ สถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำ หมายถึง สถานที่ที่มีเหตุจูงใจให้นักท่องเที่ยวต้องการที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อชม สัมผัส วิถีชีวิตของชาวบ้าน ริมน้ำบรรยากาศและทัศนียภาพ ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการพัฒนาพื้นที่ธนบุรีเพื่อการท่องเที่ยวทางน้ำ ผู้วิจัยจึงนำเสนอรายละเอียดของประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ตามลำดับดังนี้

5.2.1 สภาพทางกายภาพของพื้นที่กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาข้อมูล สามารถสรุปศักยภาพพื้นที่กรุงเทพมหานครถึงความสามารถในการพัฒนาในการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้เส้นทางน้ำเป็นสื่อกลาง โดยสามารถจัดพื้นที่ได้ดังนี้

1.1 พื้นที่อนุรักษ์ เป็นพื้นที่จัดทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณฝั่งธนบุรี ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของที่ตั้งเมืองธนบุรีเดิม ที่ดินบริเวณเป็นกรรมสิทธิ์ของราชการมากกว่าเอกชน ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของทหาร สืบเนื่องจากสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงอนุญาตให้ใช้พื้นที่นี้เป็นที่ตั้งของกองทัพเรือ จึงทำให้มีพื้นที่ค่อนข้างใหญ่ ที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่ราชพัสดุ อยู่ทางด้านเหนือของพื้นที่ใช้ประโยชน์เป็นสถานที่ราชการและสถานที่บริการสาธารณะที่สำคัญ แนวทาง ที่ดินส่วนที่เหลือเป็นของเอกชน ที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการพักอาศัยหนาแน่นมาก นอกนั้นเป็นที่ดินของศาสนสถานสำคัญหลายแห่ง ซึ่งถือว่าเป็นที่ธรณีสงฆ์แบ่งส่วนเป็นพื้นที่ของโรงเรียน บางส่วนแบ่งให้เช่ากับประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียง เพื่อใช้เป็นที่พักอาศัย ร้านค้า ทั้งให้เช่าระยะสั้นและยาวจนเกิดปัญหาการแออัดยัดเยียดของการปลูกสร้างที่ขาดระเบียบ ขาดความกลมกลืนกับพื้นที่

1.2 พื้นที่คุ้มครอง เป็นพื้นที่รอบตัวเมืองกรุงธนบุรีเดิม ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ดินเอกชน ที่เหลือเป็นพื้นที่ทหาร ได้แก่ กรมการขนส่งทหารเรือ กองดุริยางค์ทหารเรือ อยู่ทางตอนเหนือติดถนนอิสรภาพ ช่วงซอยบ้านช่างหล่อลงมาถึงคลองมอญ จากนั้นเป็นที่ดินของศาสนสถาน ซึ่งเป็นที่ธรณีสงฆ์ที่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่

1.3 พื้นที่ต่อเนื่อง เป็นพื้นที่อยู่รอบนอกถัดจากพื้นที่อนุรักษ์ และพื้นที่คุ้มครองต่อเนื่องไปจนถึงบริเวณสองฟากฝั่งคลองบางกอกใหญ่ คลองชักพระ และคลองบางกอกน้อย ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ดินเอกชน มีการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย ร้านค้า และพื้นที่เกษตรกรรม เช่น สวนผัก สวนผลไม้ สวนไม้ประดับ มีที่ดินของราชการขนาดเล็กกระจายอยู่เช่นเดียวกับที่ดินธรณีสงฆ์เป็นที่ตั้งของศาสนสถานด้วย

5.2.2 ศักยภาพของลำน้ำ

คลองบางกอกน้อย เริ่มปากคลองตั้งแต่แม่น้ำเจ้าพระยาทางเหนือสถานีรถไฟธนบุรี ไหลไปเชื่อมกับคลองบางขุนศรีที่บริเวณตรงข้ามวัดสุวรรณหิรัญ (วัดชีเหล็ก) กว้างเฉลี่ยประมาณ 30 เมตร ยาวประมาณ 3.3 กิโลเมตร เป็นคลองที่มีหน้าที่เป็นคลองระบายน้ำ และเพื่อการคมนาคมทางน้ำ โดยในเส้นทางดังกล่าวมีเรือยนต์ และเรือหางยาวแล่นรับส่งบริการผู้โดยสาร

คลองบางกอกใหญ่ เริ่มตั้งปากคลองแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งขวาของป้อมวิไชยประสิทธิ์ ไปบรรจบกับคลองบางขุนศรีที่บริเวณปากคลองภาษีเจริญมารวมกัน กว้างเฉลี่ยประมาณ 25 เมตร ยาวประมาณ 3.5 กิโลเมตร

คลองชักพระ (คลองบางขุนศรี) เริ่มจากคลองบางกอกน้อยเชื่อมต่อกับคลองบางกอกใหญ่ กว้างประมาณ 10.00-15.00 ม. ยาวประมาณ 5,450 กิโลเมตร

สภาพลำน้ำ พบว่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำผิวดินประเภทที่ 2 เป็นแหล่งน้ำที่ได้รับน้ำทิ้งจากกิจกรรมบางประเภท และสามารถเป็นประโยชน์เพื่อการอุปโภคและบริโภคต้องผ่านการฆ่าเชื้อตามปกติ และกระบวนการปรับปรุงคุณภาพ น้ำทั่วไปก่อน, การอนุรักษ์สัตว์น้ำ, การประมง,

การว่ายน้ำ และกีฬาทางน้ำ เป็นคลองชุดธรรมชาติ ที่มีหน้าที่เป็นคลองระบายน้ำ และเพื่อการคมนาคมทางน้ำ โดยผู้วิจัยได้ทดลองเดินทางโดยสารเรือยนต์หรือเรือหางยาวเพื่อทดสอบระยะเวลาเดินทางโดยรวมแล้วคลองรอบกรุงธนบุรี มีความยาวตลอดลำคลองประมาณ 12.25 กิโลเมตร และต่อมายังแม่น้ำเจ้าพระยา ยาวประมาณ 2.43 กิโลเมตร รวมทั้งสิ้น 14.68 กิโลเมตร โดยไม่หยุดแวะพักหรือหยุดเครื่องยนต์ โดยใช้ความเร็วเรือไม่เกิน 5 กิโลเมตร/ชั่วโมง คิดเป็นเวลาประมาณไม่เกิน 3 ชั่วโมง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2533 : 1 : 4-7) ได้แบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวทางน้ำ คือ การท่องเที่ยวที่กำหนดตามคาบเวลา ได้แก่ การท่องเที่ยวตามเวลาสั้นซึ่งขึ้นอยู่กับระยะเส้นทางท่องเที่ยวและจุดประสงค์ของการเดินทางเป็นตัวกำหนด อุปสรรคการเดินทางของเรือจากการสำรวจไม่มี นอกจากช่วงเวลาที่เรือสวนกันต้องลดความเร็วเรือตามมารยาทการขับเรือเพื่อป้องกันเรือโดนกัน ด้านทัศนียภาพสองฝั่งคลองส่วนใหญ่บริเวณปากคลองบางกอกใหญ่และคลองบางกอกน้อยมีสถานที่สำคัญ บ้านเรือนหนาแน่น กว่าคลองซึกพระซึ่งลำคลองมีขนาดแคบกว่าแต่มีพื้นที่ริมน้ำเป็นที่โล่งและบ้านเรือนศาลาท่าน้ำ ที่เป็นลักษณะชุมชนดั้งเดิมอยู่ การรูกลำคลองมักอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว เพราะเป็นศูนย์กลางของกลุ่มชนแต่เดิม นอกจากการเดินทางโดยสารอนุปโภค เสาไฟฟ้า ท่าเก็บเรือ ปัจจุบันคลองมีหน้าที่เป็นคลองระบายน้ำ และเพื่อการคมนาคมทางน้ำ

5.2.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวทางน้ำ

โดยจากการสำรวจพบว่า การขยายเมืองธนบุรีด้วยเหตุผลด้านยุทธศาสตร์และการเมืองในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี สามารถแบ่งพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ คือ พื้นที่ในกำแพงเมืองฝั่งตะวันตกเดิมทั้งหมด และพื้นที่นอกกำแพงเมืองฝั่งตะวันออก ทรัพยากรท่องเที่ยวฝั่งตะวันตกในกำแพงเมืองส่วนใหญ่เป็นประเภทประวัติศาสตร์ ประเภทศิลปวัฒนธรรม/ประเพณี/กิจกรรมประเภทธรรมชาติ ที่ตั้งอยู่สองฝั่งคลองที่สามารถมองเห็นได้จากเรือหรือมีระยะไม่ไกลจากลำน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2533 : 1 : 1-4) ได้ให้ความหมายได้ให้ความหมายไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ที่ตั้งอยู่สองฝั่งของลำน้ำที่สามารถมองเห็นได้จากเรือและ สถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำหมายถึง สถานที่ที่มีเหตุจูงใจให้นักท่องเที่ยวต้องการที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อชม สัมผัส วิถีชีวิตของชาวบ้านริมน้ำบรรยากาศและทัศนียภาพ โดยสถานที่ที่ได้สำรวจที่ได้พัฒนาหรือเตรียมการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวมักเป็นหน่วยงานของทหารเรือ ส่วนศาสนสถานบางแห่งเท่านั้นที่มีการจัดการท่องเที่ยวเฉพาะวัดสำคัญๆ เท่านั้น ดังนั้นแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่กรุงธนบุรี จึงมุ่งเน้นไปตามศาสนสถาน พื้นที่ราชการ โดยให้มีทิศทางเดียวกันเพื่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ และยังเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

5.2.4 โครงสร้างพื้นฐาน

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสรรพสิ่งที่รองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย เช่น ท่าเทียบเรือ บริการเรือเช่า เส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ระบบความปลอดภัย แหล่งบริการด้านอาหารและบริการการท่องเที่ยว ถือว่าได้มีการจัดเตรียมไว้เฉพาะบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมีความถี่สูงและสามารถดำเนินการหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้โดยมีงบประมาณของตนเอง ไม่ต้องรอมงบประมาณหรือการสนับสนุนของภาครัฐ ทำให้รูปแบบและลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกมีความแตกต่างกันแล้วแต่จะตามเทศกาลในฤดูกาลท่องเที่ยวของที่นั้นๆ การให้ความสำคัญเฉพาะตัวแหล่งท่องเที่ยว นั้น หมายถึง ตัวสินค้า แต่ขาดส่วนบริการการท่องเที่ยว เสมือนการขาดแรงจูงใจให้เกิดการบริโภคสินค้าที่นั้นๆ เช่น การขาดการเชื่อมโยงของระบบคมนาคม ขาดความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยว การขาดระบบรักษาความปลอดภัย การประชาสัมพันธ์ข้อมูลและข่าวสารที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว เพื่อสร้างภาพลักษณ์และความมั่นใจต่อนักท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานการท่องเที่ยว ตามแนวทางของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2533 : 1 : 1-9) คือ เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำประกอบด้วย ลำน้ำที่มีศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ และโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้น การที่จะสามารถทำให้เกิดแข่งขันกับตลาดการท่องเที่ยวที่เป็นการหล่อเลี้ยงชุมชนได้ การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวใกล้ชิดกับวิถีชีวิต โดยรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวทางน้ำ จึงจะต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวทางน้ำ เป็นการอำนวยความสะดวกสบายตามสมควรแก่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมของพื้นที่ธนบุรี

5.2.5 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวประเภทคลอง

จากการสรุปผลของความคิดเห็นและความต้องการพัฒนาแม่น้ำและคลองเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นและความต้องการที่มีความใกล้เคียงสอดคล้องกันถึงการพัฒนาพื้นที่เพื่อเตรียมพร้อมรองรับการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่ ต้องมีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตามแนวทางการวิจัยของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2533 : 1:4-9) ว่าการท่องเที่ยวทางน้ำมีลักษณะเป็น (System Approach) และ องค์ประกอบ (Component) ที่สำคัญ เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวโดยทั่วไป คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ เป็นสิ่งตอบสนองโดยตรงต่อการท่องเที่ยว แต่การดำเนินการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวย่อมส่งผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบ ที่อาจทำให้การพัฒนาไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร ดังนั้นการเตรียมความพร้อมเพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การยกระดับมาตรฐานคุณภาพและบริการทั้งของภาครัฐและเอกชน เน้นการสร้างสมรรถนะของผู้ประกอบการขนาดกลาง ขนาดย่อม และชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้สอดคล้องกับความต้องการภารกิจและกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของพื้นที่ โดยเร่งพัฒนา บุคลากร พื้นฟูมรดกและทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อให้

เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ สร้างแหล่งจับจ่ายสินค้าชุมชนให้เกิดการคงอยู่และการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิม ๆ เกิดการสร้างรายได้ให้เป็นเศรษฐกิจชุมชนที่พอเพียงแก่การดำรงชีวิตได้ ทั้งยังต้องเพิ่มมาตรการการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และการป้องกันการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมทั้งต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาของการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ตามแผนการพัฒนการท่องเที่ยวภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2445-2549) ฉบับปัจจุบัน และในอนาคต ให้เป็นการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นให้เกิดการท่องเที่ยวไทยแบบยั่งยืน ที่สอดคล้องกับแผนการพัฒนการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร (พ.ศ.2546-2550) ในการพัฒนาสินค้า (แหล่งท่องเที่ยว) การอนุรักษ์ พัฒนาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวก จัดทำคู่มือแผนที่ท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมาย กิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ

5.3 ข้อเสนอแนะนำผลวิจัยไปใช้

5.3.1 ข้อเสนอแนะนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชนบทเพื่อการท่องเที่ยวทางน้ำ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและจากการสำรวจภาคสนามจากสถานที่จริง โดยได้ทำกาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยตามรายละเอียดข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางการกำหนดลักษณะทางกายภาพเพื่อพัฒนาพื้นที่กรุงธนบุรี คือ

5.3.1.1 การพัฒนาสภาพทางกายภาพของพื้นที่

คลองคูเมืองแนวกำแพงเก่าและโบราณสถานศาสนสถานฝั่งธนบุรีเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างมากแสดงถึงหลักฐานของการตั้งถิ่นฐานของราชธานีเดิมก่อนการเปลี่ยนแปลงมาฝั่งรัตนโกสินทร์ปัจจุบันแนวกำแพงเมืองฝั่งธนบุรีไม่ปรากฏร่องรอยให้เห็นแล้วจากการศึกษาของงานวิจัยหลายๆ เล่มพบว่า ถนนอรุณอมรินทร์ในปัจจุบันอาจเกินแนวกำแพงเมืองเก่าซึ่งเกิดการเปลี่ยนสภาพไปแล้วในส่วนของคลองคูเมืองยังคงเหลือร่องรอยอยู่บ้างบริเวณด้านหลังวัดอรุณราชวรารามจนถึงสะพานข้ามถนนอรุณอมรินทร์ตัดใหม่แต่อยู่ในสภาพที่ขาดการขยายตัวของชุมชนบางครั้งมีการทำลายสภาพคูเมืองจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ บางส่วนแคบตันเงินสกปรกจนกลายเป็นคูระบายน้ำและบางบริเวณถูกถนนอรุณอมรินทร์ตัดใหม่สร้างทับอยู่แนวการวางแผนจะต้องคำนึงถึงการศึกษาเส้นทางแนวคูเมืองทางประวัติศาสตร์เพื่อฟื้นฟูสภาพคูเมืองให้มีศักยภาพในการรับรู้ทางองค์ประกอบของชุมชนเมืองเก่า การอนุรักษ์คลองและโบราณสถานสร้างสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์พื้นที่เปิดโล่งเพื่อให้เป็นพื้นที่พักผ่อนและนันทนาการทั้งนี้การปรับปรุงรักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนคูเมืองเดิม ซึ่งเปรียบเสมือนแนวกำแพงเมืองเดิมจะต้องมีความกลมกลืนกับชุมชนด้านการอนุรักษ์โบราณสถานจะต้องมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะเนื่องจากในปัจจุบันมีการทำลายโบราณสถาน

จากกิจกรรมทางสังคมสมัยใหม่สถานบันทั้งยามคำเค้นการขยายตัวของเมือง และขาดการดูแลเอาใจใส่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร ทั้งนี้แนวทางการอนุรักษ์จะต้องรักษาสภาพแวดล้อมโดยรอบควบคู่กันไปด้วย ซึ่งจะต้องดูแลสภาพทางกายภาพและจัดระเบียบกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องทางสังคมไปด้วย การอนุรักษ์ระบบชุมชนโบราณควรอนุรักษ์โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองชุมชนโบราณ และองค์ประกอบโดยรอบโดยเฉพาะแนวเส้นทางคมนาคมติดต่อและถนนโบราณที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชน การควบคุมการใช้ที่ดินไม่ให้มีกิจกรรมการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสมในบริเวณใกล้เคียงโบราณสถานหรือเขตชุมชนโบราณ

5.3.1.2 การพัฒนาสภาพของลำน้ำ

ปัจจุบันคลองได้เปลี่ยนหน้าที่เดิมจากการใช้เพื่ออุปโภคและบริโภค ยังใช้เป็นเส้นทางคมนาคม การขนส่งสินค้าเกษตรกรรม แต่เป็นการปรับเปลี่ยนตามกาลเวลาเมื่อคลองได้ลดบทบาทลงจากการสร้างถนนแทนการใช้คลองเป็นเส้นทางคมนาคม ทำให้ ขาดความสนใจและเอาใจใส่จากหน่วยงานทั้งทางภาครัฐเอกชนและประชาชนปัจจุบันคลองได้ถูกทำลายทิ้งโดยตั้งใจและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ กล่าวคือ มีการสร้างอาคารที่อยู่อาศัยรุกล้ำลำคลองบางส่วนมีการสร้างทับแนวคูคลองตัดใหม่ได้สร้างทับแนวคูเมืองเดิมไปแล้วตลอดจนแนวคูเมืองบางส่วนที่ยังใช้ได้ก็มีความคับแคบตื้นเขินมีการทิ้งขยะน้ำเสียลงในคลองปราศจากการดูแลจากหน่วยงานรัฐอย่างทั่วถึงขาดความรู้ความเข้าใจและขาดจิตสำนึกจากประชาชนในท้องถิ่นด้วย การจัดการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการรักษาสภาพของลำน้ำ การขุดลอกทำความสะอาดแนวคลองไม่ให้ตื้นเขิน สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีโดยรอบบริเวณ ปรับปรุงศาลาทำน้ำ ทำเรือ ตามจุดต่างๆบริเวณริมคลอง การกำหนดมาตรการเพิ่มหรือลดความเข้มงวดของข้อห้ามต่างๆ เท่าที่จะไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายหลักทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการท่องเที่ยวตามคลอง

5.3.1.3 การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวทางน้ำ

การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นมีเครื่องมือที่จะต้องพิจารณาหลายปัจจัย คือ งบประมาณ ทรัพยากรบุคคล อุปกรณ์วิธีการจัดการ ในด้านงบประมาณหากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณก็ต้องหากยุทธวิธีอื่นมาสนับสนุนคือการหาแนวร่วมหรือขอความร่วมมือจากภาคเอกชนเจ้าของที่ดิน ที่จะมาช่วยพิจารณาดำเนินการเพื่อให้มีการนำแผนผังพัฒนาไปดำเนินการซึ่งจะเป็นการช่วยประหยัดงบประมาณของภาครัฐและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ซึ่งแตกต่างกันไปในรายละเอียด การเตรียมความพร้อมเพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การยกระดับมาตรฐานคุณภาพและบริการทั้งของภาครัฐและเอกชน เน้นการสร้างสมรรถนะของผู้ประกอบการชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้สอดคล้องกับความต้องการภารกิจและกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของพื้นที่ โดยเร่งพัฒนา บุคลากร พื้นฟูมรดกและทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ สร้างแหล่งจับจ่ายสินค้าชุมชนให้เกิดการคงอยู่และการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิต เกิดการสร้างรายได้ให้เป็นเศรษฐกิจชุมชนที่พอเพียงแก่การดำรงชีวิตได้ ทั้งยัง

ต้องเพิ่มมาตรการการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และการป้องกันการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

5.3.1.4 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

การสร้างพื้นที่เปิดโล่งริมน้ำเป็นลานอเนกประสงค์สำหรับผู้มาใช้พื้นที่และนักท่องเที่ยว ในจุดที่สำคัญ เช่น บริเวณลานด้านหน้าวัดอรุณราชวรารามจำเป็นต้องทำการบูรณะศาลาริมน้ำบางส่วนและปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีความร่วมรื้อสวยงามแสดงออกมาถึงเอกลักษณ์ และลักษณะเฉพาะของความเป็นไทยจากพืชพันธุ์ไม้สิ่งอำนวยความสะดวกประกอบถนนเนื่องจากพื้นที่บริเวณริมหน้าวัดอรุณราชวรารามเป็นจุดที่มีศักยภาพเป็นอย่างมากจากมุมมองทิวทัศน์ที่เห็นความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ของชาติไทยอย่างชัดเจนและเป็นจุดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ปรับปรุงทางเดินและเชื่อมต่อทางเดินริมแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดตามทางยาวเพื่อเป็นทางเดินและทางจักรยานอีกทั้งยังเป็นเขื่อนเพื่อป้องกันการกัดเซาะตลิ่ง ปรับปรุงศาลาริมน้ำตลอดจนท่าเรือด่วนท่าเรือท่องเที่ยว ท่าเรือข้ามฟาก ปัญหาการเข้าถึงโบราณสถานพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มากโดยเฉพาะบริเวณพระราชวังเดิมป้อมวิไชยประสิทธิ์ประชาชนโดยทั่วไปไม่สามารถเข้าไปในพื้นที่ได้เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการของกองทัพเรือซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้เป็นจุดที่สำคัญๆเท่านั้น ปัญหาการขาดความต่อเนื่องในย่านประวัติศาสตร์พื้นที่ในย่านประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญและต่อเนื่องกันไม่สามารถเดินท่องเที่ยวในลักษณะที่ต่อเนื่องกันได้เนื่องจากบางส่วนเป็นสถานที่ราชการนอกจากนี้ในบางที่สามารถเดินถึงกันได้ขาดการให้ความสำคัญในการเข้าถึงตลอดจนถนนสายตาไปยังโบราณสถานที่สำคัญศาสนสถานบางส่วนถูกบดบังจากอาคารสูงข้างเคียง จัดเตรียมแผนงานสร้างระบบเส้นทางสัญจรเชื่อมต่อ จากสถานีรถไฟฟ้ากับพื้นที่สำคัญโดยรอบทั้งระบบทางเดินเท้าทางจักรยานและยานพาหนะอื่นๆปรับปรุงถนนอิสรภาพบริเวณสถานีไฟฟ้าเพื่อรองรับการเดินทางโดยจัดเตรียมพื้นที่จอดรถเตรียมพื้นที่รถยนต์โดยสารส่วนบุคคลเพื่อป้องกันปัญหาการจราจรที่จะเกิดขึ้นปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์โดยรอบทางขึ้นจากสถานีเส้นทางเชื่อมต่อการสัญจรต่างๆให้มีสภาพร่มรื่นสวยงามและปลอดภัย กำหนดพื้นที่เพื่อการค้าขายตามจุดต่างๆให้มีความเป็นระเบียบสะดวกต่อการควบคุมดูแลหรือจัดสร้างซุ้มชั่วคราวสำหรับพาณิชย์กรรมเพื่อสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาด้านข้อมูลและการสำรวจสภาพพื้นที่ พบว่ายังมีประเด็นและตัวแปรอื่นๆที่น่าสนใจหลายประการ ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถทำการศึกษาในรายละเอียดได้ทั้งหมดเนื่องจากปัญหาด้านพื้นที่ จึงขอเสนอแนะแนวทางสำหรับการศึกษาในโอกาสต่อไปเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยปัญหาที่กล่าวมาควรมีการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

5.3.2.1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาทางกายภาพแหล่งท่องเที่ยวศาสนสถานและโบราณสถาน เนื่องจากในพื้นที่มีศาสนสถานและโบราณสถาน อยู่เป็นจำนวนมาก ถือว่าเป็นแนวทางอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานอีกทางหนึ่งด้วย

5.3.2.2 ศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวทางน้ำ ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ผลกระทบต่อชุมชนดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐาน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

5.3.2.3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาจุดเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำและทางบก การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวย่านประวัติศาสตร์ศิลปกรรม เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยมักเดินทางโดยลำพัง ไม่มีการจัดนำเที่ยวโดยบริษัทท่องเที่ยว

5.3.2.4 ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ เช่น เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน (โฮมสเตย์) ในพื้นที่ซึ่งมีที่สวนหลงเหลืออยู่บริเวณคลองชักพระ มีธรรมชาติที่ยังคงสภาพของความเป็นชุมชนเกษตรกรรม รวมทั้งเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

5.4 เสนอแนวความคิดในการพัฒนาพื้นที่กรุงธนบุรีเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ

5.4.1 แนวความคิดในการพัฒนา

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาพื้นที่กรุงธนบุรีเป็นท่องเที่ยวทางน้ำ ผู้วิจัยได้รวบรวม โดยได้ทำกาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยนำผลที่นำมาเสนอเป็นการพัฒนาพื้นที่กรุงธนบุรีเป็นท่องเที่ยวทางน้ำ เพื่อเป็นแนวทางการกำหนดลักษณะทางกายภาพเพื่อพัฒนาพื้นที่กรุงธนบุรีความสามารถในการพัฒนาในการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้เส้นทางน้ำเป็นสื่อกลางโดยสถานที่ที่ได้สำรวจที่ได้พัฒนาหรือเตรียมการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวมักเป็นหน่วยงานราชการ และเอกชน ดังนั้นแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่กรุงธนบุรี จึงมุ่งเน้นไปที่พื้นที่ตามศาสนสถาน โดยให้มีทิศทางเดียวกันเพื่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ผู้วิจัยมีแนวคิดในการพัฒนาออกเป็น 5 ส่วน คือ ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ศักยภาพของลำน้ำ แหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน เสนอเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ

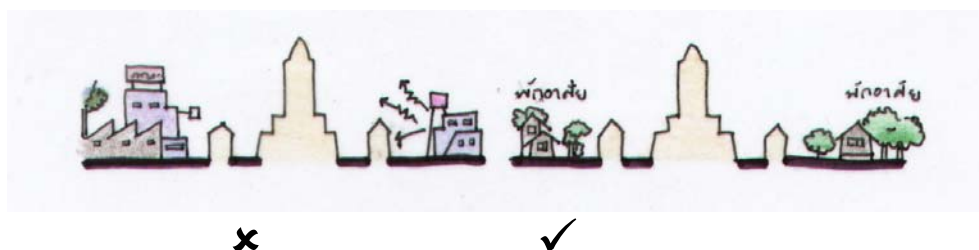
5.4.1.1 แนวทางการพัฒนาทางกายภาพของพื้นที่

1. แนวความคิดการอนุรักษ์โบราณสถาน

1) แนวความคิดการอนุรักษ์โบราณสถานการอนุรักษ์โบราณสถานและองค์ประกอบของชุมชนควรอนุรักษ์ทั้งพื้นที่โดยครอบคลุมทั้งโบราณสถานและองค์ประกอบของชุมชนโบราณควบคู่กัน ไปโดยเฉพาะชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน

2) การอนุรักษ์ระบบชุมชนโบราณควบอนุรักษ์โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองชุมชนโบราณและองค์ประกอบโดยรอบโดยเฉพาะแนวเส้นทางคมนาคมติดต่อและถนนโบราณที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชน

3) การควบคุมการใช้ที่ดินไม่ให้มีกิจกรรมการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสมในบริเวณใกล้เคียงโบราณสถานหรือเขตชุมชนโบราณ

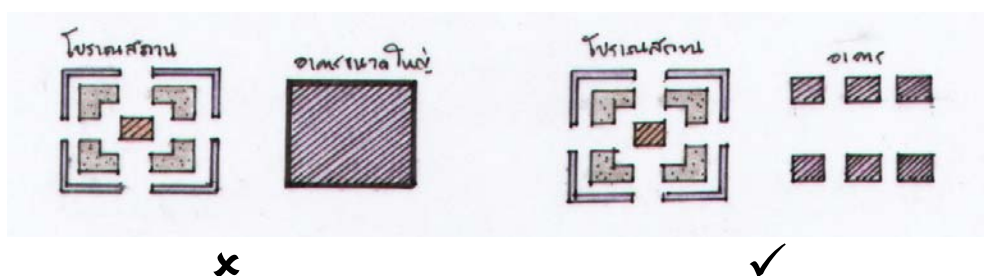
ภาพที่ 5.1 การควบคุมการใช้ที่ดินไม่ให้มีกิจกรรมการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสม

4) จัดที่จอดรถให้เป็นระเบียบห่างจากโบราณสถานพอสมควรและจัดทางเดินเท้าที่สะอาดร่มรื่นโดยรอบโบราณสถาน

ภาพที่ 5.2 การจัดที่จอดรถให้เป็นระเบียบห่างจากโบราณสถาน

5) ควบคุมมวลของอาคารไม่ให้มีอาคารขนาดใหญ่บริเวณใกล้เคียงโบราณสถานหรือองค์ประกอบสำคัญของชุมชนโบราณ

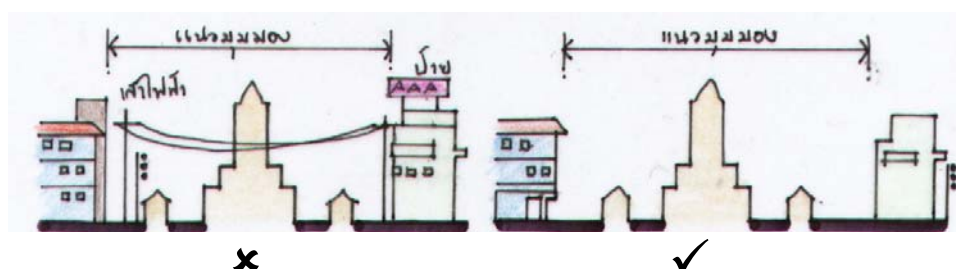
ภาพที่ 5.3 การควบคุมมวลของอาคาร

6) ควบคุมรูปทรงวัสดุและสีของอาคารไม่ให้มีอาคารรูปทรงขัดแย้งใช้วัสดุก่อสร้างผิดแปลกไปจากอาคารทั่วไปในบริเวณใกล้เคียงโบราณสถาน หรือองค์ประกอบสำคัญของชุมชนโบราณควรเลือกรูปแบบอาคารที่เรียบง่ายเป็นแบบท้องถิ่น ไม่ควรให้มีการทำลายคุณค่าดั้งเดิมและเอกลักษณ์ของอาคารสิ่งก่อสร้าง หรือพื้นที่หรือทั้งสิ่งแวดล้อมที่ประกอบอยู่ในแต่ละชนิดนั้นการเคลื่อนย้าย หรือการเปลี่ยนแปลงวัสดุ และส่วนประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานที่ให้หลีกเลี่ยงเมื่อเป็นไปได้

ภาพที่ 5.4 ควบคุมรูปทรงวัสดุและสีของอาคาร

7) การควบคุมการติดตั้งป้ายโครงข่ายสาธารณูปโภคและสาธารณูปการไม่ให้บดบังหรือทำลายความสวยงามของโบราณสถานหรือองค์ประกอบสำคัญของชุมชนโบราณ

ภาพที่ 5.5 การควบคุมการติดตั้งป้ายโครงข่ายสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

2. แผนผังพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง

2.1) ระบบโครงข่ายถนน การจัดทำแผนผังพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งในส่วน of ระบบโครงข่ายเพื่อให้สามารถใช้ระบบโครงข่ายถนนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะเห็นได้ว่าระบบโครงข่ายถนนภายในพื้นที่เป็นโครงข่ายที่มีความสมบูรณ์ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้การคมนาคมขนส่งภายในมีความคล่องตัว และได้รับความสะดวกมากยิ่งขึ้นสำหรับถนนเลียบคลองบางกอกใหญ่และคลองมอญ นอกจากจะใช้เป็นแนวกันเพื่ออนุรักษ์ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนริมคลองทั้งสองแล้วยังจะช่วยให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ริมคลองได้ใช้เป็นทางเลือกในการเดินทางได้อีกด้วยขนาดของถนนที่กำหนดไว้เพื่อให้ใช้งานเป็นถนนท้องถิ่นเท่านั้นและเพื่อไม่ให้เกิดการดึงดูดการจราจรอื่นๆ มาใช้เส้นทางดังกล่าว

2.2) ระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ ในปัจจุบันคือระบบรถโดยสารประจำทางรองลงไป คือ ระบบคมนาคมทางน้ำซึ่งได้แก่เรือค่านซึ่งให้บริการตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยาเรือข้ามฟากซึ่งให้บริการตามริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งฝั่งและเรือหางยาวซึ่งให้บริการในคลองระบบรถโดยสารประจำทางในพื้นที่ควรได้รับการขยายเส้นทางวิ่งออกไปให้ครอบคลุมพื้นที่บริการมากขึ้นกว่าเดิมซึ่งส่วนใหญ่ให้บริการตามแนวถนนเจริญสุขนิทวงศ์เป็นหลัก จึงไม่สามารถให้บริการประชาชนทั่วไปได้อย่างทั่วถึงทำให้ประชาชนบางส่วนจำเป็นต้องใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้าง หรือแท็กซี่และรถสามล้อซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าแทนการขยายพื้นที่บริการหรือเส้นทางรถประจำทางควรพิจารณาเส้นทางตามแนวโครงข่ายถนนใหม่ที่มีการก่อสร้างปรับปรุงตามแผนพัฒนานี้ด้วยเพื่อให้ประชาชนสามารถใช้บริการขนส่งสาธารณะได้โดยสะดวกต่อไปและเป็นการชะลอการเพิ่มปริมาณรถยนต์ส่วนบุคคลในอนาคตได้อีกทางหนึ่ง

ส่วนการคมนาคมทางน้ำทั้งประเภท ซึ่งมีจำนวนผู้ใช้บริการไม่มากนักสมควรจะได้รับการอนุรักษ์ไว้ หรือปรับปรุงส่งเสริมให้เป็นทางเดินในการเลือกทางอีกรูปแบบหนึ่งต่อไปในอนาคตจะมีเส้นทางรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนผ่านเข้ามาในพื้นที่ คือ เส้นทางรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงินส่วนต่อขยายหัวลำโพงบางแคซึ่งตามโครงการจะมีสถานีรถไฟฟ้าในพื้นที่เขตบางกอกใหญ่อยู่แห่งด้วยกัน คือ บริเวณแยกท่าพระจำนวนแห่งด้านถนนเจริญสุขนิทวงศ์แห่งและด้านถนนเพชรเกษมแห่งและที่บริเวณริมถนนอิสรภาพระหว่างสะพานเจริญพาสน์กับถนนวังเดิมอีกแห่งเป็นที่คาดหมายว่าระบบไฟฟ้าขนส่งมวลชนดังกล่าวจะช่วยให้การเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะได้รับความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

3. ระบบขนส่งสินค้า การขนส่งสินค้าในพื้นที่ในอดีตที่ผ่านมาการขนส่งทางน้ำคือ สินค้าวัตถุดิบภาคเกษตรกรรมขนส่งมาทางเรือตามคลองต่างๆ ออกคลองบางกอกใหญ่คลองมอญออกแม่น้ำเจ้าพระยาปัจจุบันการขนส่งสินค้าทางเรือในปริมาณมากๆ ไม่มีแล้วคงมีแต่สินค้าบริการพื้นที่ริมน้ำริมคลองในปริมาณไม่มากเท่านั้นสำหรับการขนส่งสินค้าทางบกเป็นการขนส่งทางถนนโดยรถบรรทุกขนาดใหญ่ตามเส้นทางถนนสำคัญเช่น ถนนเจริญสุขนิทวงศ์ถนนเพชรเกษมแหล่งที่เป็นย่านขนส่งสินค้าในอดีตมีอยู่บริเวณถนนเพชรเกษมถนนเทิดไทและถนนเจริญสุขนิทวงศ์ ซึ่งมีโกดังและคลังพักสินค้ากระจายอยู่ริมถนนสายหลักดังกล่าวและริมถนนซอยอีกหลายซอยอย่างไรก็ตามวิวัฒนาการด้านคมนาคมขนส่งได้เปลี่ยนไปมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจากการที่มีระบบผู้ขนส่งระบบทำให้ระบบการคมนาคมขนส่งเปลี่ยนรูปแบบไป และการเพิ่มขึ้นของระบบถนนสายหลักทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมการขนส่งเปลี่ยนแปลงไปด้วย สำหรับรูปแบบคมนาคมขนส่งในอนาคตระยะทางมีความเป็นไปได้ที่จะประสานระบบคมนาคมขนส่งทางน้ำกับระบบถนนให้เชื่อมโยงกันเพื่อลดค่าใช้จ่ายและลดปริมาณการจราจรบนท้องถนนให้น้อยลง

4. ระบบที่จอดรถ

การจัดระบบที่จอดรถในลักษณะจอดแล้วจรมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลดความคับคั่งของการจราจรจากการขับรถเข้าไปในบริเวณพื้นที่ต่างๆ ที่มีปริมาณจราจรหนาแน่นอยู่แล้วทำให้ลดปัญหาการจราจรติดขัดลดการสูญเสียพลังงานเชื้อเพลิง และลดมลภาวะที่จะเกิดขึ้นโดยจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมและสะดวกในการจอดรถแล้วเดินไปใช้ระบบขนส่งสาธารณะอื่นๆ ในการเดินทางต่อไปยังจุดหมายปลายทาง เห็นว่าบริเวณที่จะสามารถนำเอาระบบมาประยุกต์ใช้กับนักท่องเที่ยวหรือประชาชนทั่วไปที่ต้องการเข้าชมวัดอรุณราชวราราม และพื้นที่ใกล้เคียงได้คือ บริเวณพื้นที่จอดรถของกองทัพเรือโดยจัดพื้นที่สำหรับจอดรถไว้ที่บริเวณดังกล่าวแล้วให้นักท่องเที่ยวหรือประชาชนที่จะเที่ยวชมบริเวณวัดอรุณราชวรารามและพื้นที่ใกล้เคียงใช้วิธีเดินเท้า จักรยานหรือนั่งเรือ โดยจัดทำเป็นที่จอดรถและเส้นทางในการเที่ยวชมวัดและพื้นที่ใกล้เคียง

5. พัฒนาสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ชุมชน

แนวทางการวางแผนและผังการพัฒนาพื้นที่นั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมพื้นที่สีเขียวและพื้นที่เปิดโล่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากทั้งกับสภาพแวดล้อมระบบชุมชนตลอดจนประชาชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่โดยเฉพาะที่ฝั่งกรุงธนบุรีซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ระบบภูมิทัศน์ที่ดินนอกจากจะช่วยปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแวดล้อมลดมลพิษต่างๆ แล้วยังช่วยส่งเสริมอาคารโบราณสถานสวนสาธารณะศาสนสถานให้มีความโดดเด่นรักษาให้คงคุณค่าตลอดไป ทั้งนี้จะต้องมีการศึกษาถึงกฎเกณฑ์การวิเคราะห์พื้นที่สีเขียวที่เหมาะสมกับความหนาแน่นของประชากรความแออัดของอาคารสิ่งก่อสร้างต่างๆ เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรผสมผสานการพัฒนาเมืองต่อไปในอนาคต

6. พื้นที่เปิดโล่งและพื้นที่พักผ่อนริมน้ำ

พื้นที่บริเวณนี้มีศักยภาพสูงมากในการพัฒนาเป็นพื้นที่พักผ่อนริมน้ำเช่นท่าแนวต่อเชื่อมกันตั้งแต่คลองมอญจนถึงคลองบางกอกใหญ่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งนอกจากเป็นที่พักผ่อนเล่นนันทนาการจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวแล้วประเด็นสำคัญนอกจากมุมมองทางทัศนียภาพที่ดีแล้วยังสามารถทำให้ทราบถึงจุดเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์กระบวนการเป็นเมืองจวบจนถึงยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะพื้นที่เปิดโล่งหน้าวัดอรุณราชวรารามสามารถมองเห็นถึงอาคารศาสนสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เป็นราชธานีเดิมเช่นวัดอรุณราชวรารามพระราชวังเดิมป้อมวิไชยประสิทธิ์ฝั่งตรงข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาสามารถมองเห็นถึงวัดโพธิ์วัดพระแก้วและพระบรมราชวังหลังจากการเสนอแนะความคิดการปรับปรุงแล้วซึ่งปัจจุบันมองเห็นเพียงยอดเจดีย์และหลังคาฝั่งขวาและฝั่งซ้ายทิศเหนือและทิศใต้มองเห็นถึงย่านพาณิชยกรรมย่านที่พักอาศัยโรงพยาบาลฯลฯที่มีลักษณะเป็นอาคารสมัยใหม่สูงระฟ้าซึ่งจะทำให้รู้สึกถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงความเป็นเมืองอย่างชัดเจนในความแตกต่างนี้เพราะฉะนั้นพื้นที่เปิดโล่งที่ได้เฝ้าการมองเห็นตามธรรมดาแล้วยังทำให้เกิดความรู้สึกความหวงแหนรักษาพื้นที่ความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับคนไทยที่เยี่ยมชมสร้างความรู้และความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่แวะเวียนเข้ามาได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทยตั้งแต่ยุคกรุงธนบุรีจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน

7. ปัญหาการเข้าถึงโบราณสถาน

พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มากโดยเฉพาะบริเวณพระราชวังเดิมป้อมวิไชยประสิทธิ์ประชาชนโดยทั่วไปไม่สามารถเข้าไปในพื้นที่ได้ เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการของกองทัพเรือ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้เป็นจุดที่สำคัญๆเท่านั้นเช่น วัดอรุณราชวราราม

8. ปัญหาการขาดความต่อเนื่องในย่านประวัติศาสตร์

พื้นที่ในย่านประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญและต่อเนื่องกัน เช่น วัดอรุณราชวราราม พระราชวังเดิม ป้อมวิไชยประสิทธิ์ ไม่สามารถเดินท่องเที่ยวในลักษณะที่ต่อเนื่องกันได้เนื่องจากบางส่วนเป็นสถานที่ราชการนอกจากนี้ในบางพื้นที่ เช่น วัดโมลีโลกยาราม วัดหงส์รัตนารามและมัสยิดต้นสน ขาดการให้ความสำคัญในการเข้าถึงตลอดจนถนนสาธิตไปยังโบราณสถานที่สำคัญศาสนสถานบางส่วนถูกบดบังจากอาคารสูงข้างเคียง

9. ปัญหาสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณโบราณสถาน

บริเวณโบราณสถานที่สำคัญๆ หลายแห่งเช่นวัดอรุณราชวรารามวัดนาคกลางวัดโมลีโลกยารามวัดหงส์รัตนารามสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน โดยเฉพาะบริเวณด้านหลังของศาสนสถาน ขาดการดูแลมีการค้าขายของที่ระลึกอาหารหาบเร่อย่างไม่เป็นระเบียบการจอดรถไม่มีพื้นที่กำหนดขอบเขตแน่นอนบางครั้งมีการจอดด้านหน้าของพื้นที่เช่นในวัดอรุณราชวราราม ซึ่งเป็นพื้นที่ส่งเสริมเอกลักษณ์แต่กลับมีการใช้ประโยชน์ของกิจกรรมในพื้นที่อย่างผิดประเภทนอกจากนี้บางแห่งยังขาดการดูแล

10. ปัญหาโครงสร้างทางจินตภาพ

เมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยมีการวางผังเมืองโครงสร้างทางกายภาพของเมืองที่ชัดเจนกล่าวคือ มีแนวคูน้ำกำแพงเมืองเขตเมืองโบราณสถานศาสนสถาน ซึ่งบางส่วนมีแนวความคิดทางภูมิคติจักรวาลเช่น วัดอรุณราชวรารามโครงสร้างทางจินตภาพของเมืองจึงมีความชัดเจนมากสร้างความรู้สึกประทับใจ และความชัดเจนต่อการรับรู้ให้กับผู้ที่เข้ามาในพื้นที่แต่ปัญหาทางกายภาพจากที่ได้กล่าวมาแล้วไม่ว่าจะเป็นการรुक้าขาดความสนใจแนวคูเมืองเดิมจนถูกทำลายโบราณสถานบางส่วนที่เป็นสถานที่ราชการประชาชนไม่สามารถรับรู้ เพราะไม่สามารถเข้าถึงได้ตลอดจนการรुक้าโบราณสถานจากอาคารที่อยู่อาศัยโดยรอบทำให้จินตภาพ และขอบเขตชุมชนไม่ชัดเจนตามศักยภาพที่ควรจะเป็น

5.4.1.2 แนวคิดในการพัฒนาศักยภาพของลำน้ำ

การสร้างอาคารที่อยู่อาศัยรुक้าลำคลองบางส่วนมีการสร้างทับแนวคลองตัดใหม่ได้สร้างทับแนวคูเมืองเดิมไปแล้ว ตลอดจนแนวคูเมืองบางส่วนที่ยังใช้ได้ก็มีความคับแคบดินเงินมีการทิ้งขยะน้ำเสียลงในคลองปราศจากการดูแลจากหน่วยงานรัฐอย่างทั่วถึงขาดความรู้ความเข้าใจและขาดจิตสำนึกจากประชาชนในท้องถิ่นด้วย การจัดการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการรักษาสภาพ

ของลำน้ำ การขุดลอกทำความสะอาดแนวคลองไม่ให้ตื้นเขิน สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีโดยรอบบริเวณ ปรับปรุงศาลาท่าน้ำ ทำเรือ ตามจุดต่างๆ บริเวณริมคลอง

1. มาตรการด้านกฎหมายการกำหนดมาตรการเพิ่ม หรือลดความเข้มงวดของข้อห้ามต่างๆ เท่าที่จะไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายหลักทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการท่องเที่ยวตามคลองซึ่งเป็นบทบาทใหม่ของคลองในพื้นที่ ในกรณีของคลองในพื้นที่ที่มีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวโดยภาครัฐและเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ ตามแนวทางของ กฎกระทรวง ฉบับที่ 63 (พ.ศ.2537)

กฎกระทรวง ฉบับที่ 63 เป็นเรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งล่วงล้ำลำน้ำ และกำหนดลักษณะของอาคารและการล่วงล้ำที่พึงอนุญาตได้ รวมทั้งระยะเวลาที่ต้องพิจารณาอนุญาตให้แล้วเสร็จ โดยมีหลักเกณฑ์ว่าในการพิจารณาอนุญาตให้สิ่งปลูกสร้างดังกล่าวต้องมีลักษณะ หรือสภาพที่ต้องไม่เป็นอันตรายต่อการเดินเรือทำให้ทางน้ำเปลี่ยนแปลงไป หรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและกำหนดลักษณะอาคารที่พึงอนุญาตได้ไว้ 7 รายการดังนี้ คือ

- 1) ทำเทียบเรือ
- 2) สะพานปรับระดับและโป๊ะเทียบเรือ
- 3) สะพานข้ามแม่น้ำหรือสะพานข้ามคลอง
- 4) ท่อเรือสายเคเบิล
- 5) เชือกกันน้ำเซาะ
- 6) กานเรือ
- 7) โรงสูบน้ำ

นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดให้อำนาจเจ้าท่าอาจอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำน้ำที่ไม่มีลักษณะตาม 7 รายการดังกล่าว เป็นการเฉพาะรายได้ โดยให้ประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาและถือเป็นหลักเกณฑ์เฉพาะในการอนุญาต

ดังนั้นการพัฒนาคลองในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงต้องปรับปรุงสิ่งปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งล่วงล้ำลำน้ำต่างๆ ที่ขยายรุกล้ำเข้ามาในแนวคลองเป็นที่กีดขวางต่อการเดินเรือ สิ่งปลูกสร้างริมน้ำที่เลิกใช้แล้วก็ไม่ได้ทำการรื้อถอน เนื่องจากการขาดความรับผิดชอบต่อสังคมของประชาชนเอง การสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียในคลอง การก่อสร้างประตูละบายน้ำ นับเป็นปัญหาในการกีดขวางการเดินเรือ ประกอบกับสภาพร่องน้ำเอง ที่มีความกว้างของลำคลองไม่เพียงพอสำหรับเรือที่มีขนาดที่ยาวมาก รวมทั้งการตื้นเขินจากการตกตะกอนของสารแขวนลอยต่างๆ ในแม่น้ำลำคลอง จึงต้องทำการขุดลอกปรับปรุงให้ร่องน้ำมีสภาพที่ลึกเพียงพอต่อการเดินเรือ โดยทั่วไปการปรับปรุงร่องน้ำเดินเรือ ดำรงจัดทำแผนที่ร่องน้ำก่อนดำเนินการขุดลอกแม่น้ำและคลองต่างๆ ทำการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่เลิกใช้แล้วและไม่ให้สร้างสิ่งปลูกสร้างใด ๆ ขึ้นลงไปบนน้ำเกินกว่าแบบที่ได้รับอนุมัติ รวมทั้งศึกษาและสร้างระบบประตูละบายน้ำเพื่อการเดินเรือในคลอง

2. การปรับปรุงท่าเทียบเรือ โดยออกแบบท่าเทียบเรือให้เหมาะสมกับเรือโดยสารที่จะใช้ทำการปรับปรุงท่าเรือปัจจุบัน ขยายหน้าท่าให้มีศาลาที่พักผู้โดยสาร โป๊ะท่าเทียบเรือ โดยจัดช่องทางขึ้นลงให้ชัดเจน มีสิ่งอำนวยความสะดวกบนท่าเทียบเรือ และป้ายประกาศหรือแผนผังเส้นทางเดินเรือ มีไฟฟ้าให้แสงสว่างในช่วงเวลาเข้ามื่อและช่วงค่ำ

5.4.1.3 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวทางน้ำ

แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงเทพมหานครและพื้นที่ใกล้เคียงส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ทักษิณภาพริมน้ำ และจากมนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน ศาสนสถาน พระราชวัง โดยส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีรวมทั้งทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งตั้งอยู่ในลำน้ำหรือบนสองฟากฝั่งของลำน้ำ หรือสามารถมองเห็นได้จากเรือ

จากการศึกษาการท่องเที่ยวทางน้ำ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ใช้เส้นทางน้ำเป็นสื่อกลาง เป็นการท่องเที่ยวแบบเพลินทางและจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวตลอดการเดินทางท่องเที่ยว ตามลักษณะที่ตั้งทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่ม โดยสถานที่ที่ได้สำรวจที่ได้พัฒนาหรือเตรียมการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวมักเป็นหน่วยงานของทหารเรือ ส่วนศาสนสถานบางแห่งเท่านั้นที่มีการจัดการท่องเที่ยวเฉพาะวัดสำคัญๆ เท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้วทั้งสิ้น ดังนั้นการพัฒนาหรือการกระทำการใด ๆ จึงต้องคำนึงถึงหลักและวิธีการที่เหมาะสม

ในที่นี้จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาตามระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน 15 สิงหาคม พ.ศ.2528 โดยเกณฑ์มาตรฐานทั่วไปในการอนุรักษ์โบราณสถาน มีวัตถุประสงค์ในการสงวนรักษาโบราณสถานอนุสรณ์สถานและทรัพย์สินทางด้านประวัติศาสตร์ การสงวนรักษาเป็นคำทั่วไปที่หมายรวมกิจกรรมต่างๆ นับตั้งแต่การปรับปรุงอนุสรณ์สถานเก่าเพื่อประโยชน์ใช้สอยการสงวนรักษาทางสถาปัตยกรรมการบูรณะการปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมอนุสรณ์สถานประเภทต่างๆ กิจกรรมบางกิจกรรมและซ้อนกันอยู่แต่ก็แยกความหมายเป็นที่ยอมรับกันแล้วดังนี้

การปรับปรุงอาคารเพื่อประโยชน์ใช้สอยหมายถึงรื้อปรับปรุงโครงสร้างอาคารเก่าแล้วทำให้มีประโยชน์ใช้สอยขึ้นมาอีกปกติจะเกี่ยวกับการบูรณะทั้งภายในและภายนอกอาคาร

การสงวนรักษาทางสถาปัตยกรรมเป็นการใช้เทคนิคพิเศษที่เป็นประโยชน์ที่จะหยุดความเสื่อมชำรุดของวัสดุอาคารเทคนิคเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความรู้ด้านเทคนิคเกี่ยวกับและสาเหตุที่นำไปสู่ความชำรุดของวัสดุอาคาร

การบูรณะคำนี้มักจะใช้บ่อยกับคำว่า “อาคารทางประวัติศาสตร์หรือ “หรือทางสถาปัตยกรรม” เพื่อการดูแลและการกลับสู่สภาพใหม่อย่างระมัดระวังของลักษณะอาคารที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ ซึ่งมีสภาพพังทลายทรุดโทรมรวมทั้งการเคลื่อนย้ายการเพิ่มเติมส่วนที่เคยมีและพังทลายไปให้

กลมกลืนกับสภาพของเดิมทำให้มองไม่เห็นร่องรอยการซ่อมแซมหากไม่พิจารณาอย่างละเอียด
จำแนกเทคนิคออกเป็นส่วนใหญ่ย่อยอีกมากมาย ฯลฯ

การปฏิสังขรณ์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหรือการทำอาคารและโครงสร้างที่มีอยู่ให้ดีขึ้น
ขึ้นการปฏิสังขรณ์ขยายความไปถึงการทำให้อาคารมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ใช้สอยโดยการซ่อมแซม
หรือการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหลักใหญ่จะสงวนรักษาลักษณะของอาคารที่มีแบบทางสถาปัตยกรรม
วัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์เท่าที่จะทำได้

เนื่องจากการอนุรักษ์ในปัจจุบันมีการพัฒนาการมายาวนานและไม่สามารถกำหนด
เป็นเกณฑ์ตายตัวได้ประกอบกับวิชาการว่าด้วยการอนุรักษ์ปัจจุบันเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผสมผสาน
กันทั้งการดำเนินงานเป็นเรื่องของคณะกรรมการมากกว่าจะเป็นแนวปฏิบัติของปัจเจกบุคคลฉะนั้น
หากโบราณสถานอนุสรณ์สถาน และแหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญอันดับหนึ่งจำเป็น
จะต้องได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างระมัดระวังโดยปรับวิธีการปฏิบัติให้เหมาะสมกับ
วัตถุประสงค์ข้างต้นตามแนวทางและมาตรฐานการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

แนวทางการพัฒนาด้านภูมิสถาปัตยกรรม(Landscape Development Concept)

การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม ในบริเวณพื้นที่ประวัติศาสตร์ หรือเขตโบราณสถาน
มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 2 ประการ คือ

- เพื่อการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างซึ่งเป็นโบราณสถานและพื้นที่ประวัติศาสตร์นั้นๆ
และรักษาสภาพแวดล้อมให้เป็นไปเพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านต่างๆ เช่น เพื่อการสัญจร การ
การท่องเที่ยว ฯลฯ

- การพัฒนาด้านภูมิสถาปัตยกรรม คือ การพัฒนาสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้นๆ
เป็นการดำเนินการเพื่อจัดระบบ ระเบียบ สร้างความงาม และส่งเสริมความสำคัญของโบราณสถาน
และ / หรือ พื้นที่ประวัติศาสตร์ อันเป็นเนื้อหาหลักของพื้นที่นั้นๆ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
จึงพอสรุปจุดประสงค์หลักของการพัฒนาด้านภูมิสถาปัตยกรรม เป็น 2 ประการ คือ

1. เพื่อแก้ไขปัญหา และส่งเสริมความสำคัญของโบราณสถาน และ / หรือ พื้นที่
ประวัติศาสตร์

2. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมใหม่ด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายของพื้นที่นั้นๆ
การพัฒนาในเขตโบราณสถาน หรือพื้นที่ประวัติศาสตร์นั้นสิ่งสำคัญที่สุด คือ
โบราณสถานหลักฐานสิ่งก่อสร้างและเนื้อหา เรื่องราวประวัติศาสตร์ โบราณคดี สิ่งต่างๆ เหล่านี้
จะต้องได้รับการดำเนินการทุกอย่างตามขบวนการอนุรักษ์ การพัฒนาจะต้องไม่บิดเบือนหรือทำลาย
หรือโบราณสถาน หลักฐานสิ่งก่อสร้างและเนื้อหา เรื่องราวประวัติศาสตร์นั้นๆ ค่อยคุณค่าลงไป

สิ่งสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งของการพิจารณาแนวทางการพัฒนาของโครงการ
ซึ่งผู้รับผิดชอบโครงการต้องทำความเข้าใจ และระลึกถึงอยู่เสมอในทุกๆ ขั้นตอนของการพัฒนา
คือ ลักษณะเฉพาะตัวหรือเป็นพิเศษ โดดเด่น หรือเอกลักษณ์ของพื้นที่ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบของพื้นที่
อาจจะเป็นลักษณะพิเศษด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ธรรมชาติ หรือ กิจกรรม ความสำคัญใน

ส่วนนี้เป็นส่วนที่จะต้องได้รับการพิจารณาและส่งเสริมเพื่อให้เกิดประโยชน์กับโครงการควบคู่กันไปกับโครงการเสมอ เช่น ลักษณะรูปแบบของอาคาร สิ่งก่อสร้างสภาพพื้นที่ พันธุ์ไม้ ฯลฯ

5.4.1.4 แนวการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

1. ปรับปรุงท่าเทียบเรือ โดยออกแบบท่าเทียบเรือให้เหมาะสมกับเรือโดยสารที่จะใช้ทำการปรับปรุงท่าเรือปัจจุบัน ขยายหน้าท่าให้มีศาลาที่พักผู้โดยสาร โปะท่าเทียบเรือ โดยจัดช่องทางขึ้นลงให้ชัดเจน มีสิ่งอำนวยความสะดวกบนท่าเทียบเรือ และป้ายประกาศหรือแผนผังเส้นทางเดินเรือ มีไฟฟ้าให้แสงสว่างในช่วงเวลาเข้ามื่อและช่วงค่ำ

2. ปรับปรุงรูปแบบของเรือ ทำการออกแบบเรือโดยสารชนิดใหม่ทำจากวัสดุไม่จมน้ำ กราบเรือกว้าง เปลือกนอกแข็งแรง เป็นแก่งมีหลังคา มีกำบังลมด้านข้างเรือ ตัวเรืออยู่กลางลำท้องเรือแบบเรือ tamalan เพื่อให้เกิดคลื่นน้อยที่สุด ส่วนเรือเพลบาใบจักรยาวควรปรับปรุงเป็นเรือเครื่องกลางลำ ปรับปรุงที่นั่งในเรือให้กว้างพอนั่งได้สบาย

3. อุปกรณ์ช่วยชีวิต มีการจัดหาอุปกรณ์ช่วยชีวิตให้เพียงพอแก่การใช้งาน และจัดหาทดแทนเมื่อสูญหายหรือหมดสภาพการใช้งาน การประกันภัยผู้โดยสารทางเรือ โดยเรือโดยสารที่จดทะเบียนหลังจากวันที่ 29 เมษายน 2540 ต้องจัดทำประกันผู้โดยสารตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 67 (พ.ศ.2539) ออกตามความใน พ.ร.บ.การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456

4. การปรับปรุงร่องน้ำเดินเรือ ดำรงจัดทำแผนที่ร่องน้ำก่อนดำเนินการขุดลอกแม่น้ำและคลองต่างๆ ทำการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่เลิกใช้แล้วและไม่ให้สร้างสิ่งปลูกสร้างใด ๆ ขึ้นลงไปใต้น้ำเกินกว่าแบบที่ได้รับอนุมัติ รวมทั้งศึกษาและสร้างระบบประตูลอยน้ำเพื่อการเดินเรือในคลอง

5. การประชาสัมพันธ์ จัดการประชาสัมพันธ์เรื่องการโดยสารเรืออย่างปลอดภัย ให้ประชาชนทราบ ตลอดจนจัดสัมมนาฝึกอบรมผู้ประกอบการเรือโดยสาร และเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลความปลอดภัยในการบริการเรือโดยสารและท่าเทียบเรือ ชี้แนะในการเดินทางเรือ ดังนี้

5.1 ถ้าว่ายน้ำไม่เป็นควรหลีกเลี่ยงการเดินทางทางน้ำตามลำพัง ให้มีเพื่อนร่วมทางที่ว่ายน้ำเป็นไปด้วย เพราะในขณะเกิดอุบัติเหตุทุกคนต่างก็ช่วยตัวเองให้ปลอดภัยก่อน จึงจะช่วยเหลือผู้อื่น ถ้าจำเป็นต้องเดินทางคนเดียว เมื่อลงเรือโดยสารในเรือแล้วควรแจ้งให้ผู้ควบคุมเรือและผู้โดยสารอื่นที่อยู่ข้างเคียงทราบ ไม่ควรถือเป็นเรื่องน่าอายแต่อย่างใด

5.2 ชุดแต่งกาย ควรเลือกชุดที่สามารถถอดออกได้ง่าย รองเท้าที่สวมก็เช่นกัน ควรถอดง่าย ถ้าเป็นรองเท้าหุ้มส้นไม่ควรใช้ชนิดผูกเชือก ถ้าจำเป็นเมื่อลงเรือควรแก้เชือกผูก รองเท้าให้หลวมหรือถอดรองเท้าออกเสียก่อน รองเท้าหุ้มข้อไม่เหมาะสมต่อการสวมใส่ในการเดินทางเป็นอย่างยิ่ง

5.3 ในการเดินทางทางเรือ จะต้องไม่กลัวเปียกไม่กลัวแดด เพราะในการขยับตัวเพื่อหลบพายุหรือเปลี่ยนที่นั่งเพื่อหลบแดดจะทำให้เรือเสียการทรงตัว

5.4 ถ้าเป็นการเดินทางทางทะเล ควรรับฟังคำพยากรณ์อากาศของกรมอุตุนิยมวิทยาซึ่งออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงทุกวันเป็นประจำ หากมีคำเตือนเรื่องพายุและคลื่นลมแรง ควรงดการเดินทางเสีย

5.5 ถ้าเรือที่จะเดินทางเป็นเรือโดยสารอย่างเดียวไม่ใช่ประเภทรับส่งสินค้า ด้วย ดังเกิดได้จากเรือที่ไม่มีคาดฟ้าปิด ไม่ควรนำสัมภาระติดตัวไปมาก

5.6 การรอลงเรือ ให้ยืนคอยบนฝั่งหรือบนท่าอย่ายืนคอนบนโป๊ะ เพราะโป๊ะก็มีการทรงตัวเช่นเดียวกับเรือ และรับน้ำหนักได้จำนวนจำกัด หากลงไปยืนคอยบนโป๊ะมาก ๆ โข่หรือเชือกที่ยึดเหนี่ยวโป๊ะไว้กับหลักอาจจะขาดทำให้โป๊ะพลิกคว่ำทางด้านที่รับน้ำหนักมากกว่าได้

5.7 การขึ้นหรือลงเรือ ให้ค่อยให้เรือจอดเทียบท่าเรียบร้อยเสียก่อน อย่าแย่งกันลงเรือหากเห็นว่ามีผู้โดยสารอยู่ในเรือเต็มแล้ว ดังเกิดว่าเรือบรรทุกเพียบมากให้ค่อยไปเรือลำหลัง

5.8 เมื่อลงเรือแล้วให้เดินเข้าไปในตัวเรืออย่ายืนท้ายเรืออย่านั่งกราบเรือหรือบนหลังคาเรือ

5.9 การเลือกที่นั่งภายในเรือ ที่ให้คำนึงถึงการทรงตัวของเรือเป็นสิ่งสำคัญ อย่าเห็นแก่ความสะดวกสบายเป็นใหญ่ ถ้าไปด้วยกันหลายคนให้กระจายกันนั่งเพื่อให้เรืออยู่ในลักษณะสมดุล อย่าคิดรวมกลุ่มกันเพื่อความสนุกสนานหรือพูดคุยกัน

5.10 อย่าตื่นตกใจเมื่อเรือเอียงหรือเรือโคลงเพราะคลื่นหรือปลิวน้ำจากเรืออื่น พยายามยึดจับพนักที่นั่งให้มั่น อย่าให้ลื่นล้มไปรวมทางกราบเรือที่เอียงไปได้ ส่วนผู้ที่อยู่ทางกราบเรือที่เอียงก็ให้นั่งนิ่ง ๆ อย่างล้วยเปียกน้ำและอย่าพยายามขึ้นอาคารเอียงของเรือ

5.11 ไม่ควรดื่มสุรามึนเมาขณะเดินทางทางเรือ

5.12 การขึ้นจากเรือเมื่อเรือเข้าเทียบท่าแล้ว ให้ทยอยกันขึ้นอย่าลุกขึ้นพร้อม ๆ กัน เรืออาจพลิกคว่ำได้ และเมื่อเรือเดินทางต่อไปผู้โดยสารที่เหลืออยู่ต้องขยับขยายที่นั่งใหม่เพื่อให้เรือทรงตัวอยู่ในลักษณะสมดุลที่สุดเท่าที่จะทำได้

โดยรวมแล้วสาเหตุของอุบัติเหตุทางเรือเกิดขึ้นเพราะเรือเสียการทรงตัวจะเป็นด้วยธรรมชาติ ความประมาทของผู้ควบคุมเรือ หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้โดยสารก็ได้ฉะนั้นการลดอุบัติเหตุจึงต้องได้รับความร่วมมือช่วยกันป้องกันแก้ไขจากทุกฝ่าย

5.4.2 แนวทางการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงเพื่อการท่องเที่ยวทางน้ำ

จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่เฉพาะบริเวณกลุ่มวัดอรุณราชวราราม

เพื่อเสนอแนวความคิดในการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ในรายละเอียดเพื่อเป็นแนวคิดขึ้นนำการพัฒนาไปสู่แนวทางการปฏิบัติได้จริงในอนาคต เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาการขยายตัวทางพาณิชยกรรมและจะเป็นพื้นที่ที่มีความต่อเนื่องกันทาง

กายภาพและสังคมเศรษฐกิจ พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาครอบคลุมวัดอรุณราชวรารามป้อมวิไชยประสิทธิ์ พระราชวังเดิมและบริเวณที่มีความสำคัญโดยรอบ

5.4.2.1 กลุ่มวัดอรุณราชวราราม

1. สภาพปัจจุบัน

หลังจากสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราชสำเร็จเมื่อ พ.ศ.2310 ได้ทรงมีพระราชดำริว่ากรุงศรีอยุธยาเสียหายนักยากที่จะปฏิสังขรณ์ให้ดังเดิมทรงเห็นว่ากรุงธนบุรี เคยเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลที่สำคัญมีป้อมปราการเป็นชัยภูมิที่ดีอีกทั้งเป็นเมืองขนาดเล็กเหมาะสมกับกำลังไพร่พลและราษฎรในสมัยนั้นจึงโปรดเกล้าฯให้รับพระบรมวงศานุวงศ์กรุงศรีอยุธยา ลงมายังกรุงธนบุรีและตั้งเป็นราชธานีเป็นยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงจากอยุธยาเป็นกรุงธนบุรี

พื้นที่ธนบุรีบริเวณพื้นที่ศึกษา คือ บริเวณพื้นที่วัดอรุณราชวราราม ป้อมวิไชยประสิทธิ์พระราชวังเดิม ครอบคลุมอาณาเขตจากบริเวณพื้นที่บางกอกใหญ่ถึงคลองมอญ พื้นที่นี้มีความสำคัญเป็นอย่างมากในอดีตนับได้ว่าเป็นเมืองหลวงหรือราชธานีก่อนจะย้ายมาเป็นฝั่งกรุงเทพมหานครจากที่ทราบข้อมูลเบื้องต้นแล้วว่าเมืองธนบุรีหรือบางกอกในอดีตเคยเป็นแผ่นดินผืนเดียวกันมาก่อนเมื่อมีการขุดคลองลัดบางกอกในสมัยพระชัยราชาพศตั้งแต่บริเวณคลองบางกอกน้อยจนถึงหน้าวัดอรุณราชวรารามกระแสน้ำเปลี่ยนทางเดินเมืองธนบุรีจึงเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ซึ่งปรากฏในราชพงศาวดารว่า“เมืองธนบุรีศรีมหาสมุทร”หรือเมืองบางกอกนั่นเอง

ภายในพื้นที่จึงมีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาโบราณสถานและศาสนสถานมากมายตลอดจนยังเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพที่สวย และงดงามมากสามารถเป็นพื้นที่พักผ่อนริมน้ำสำหรับสาธารณะชนได้เป็นอย่างดีแนวทางการศึกษาการวางแผนพัฒนาพื้นที่ ซึ่งมีพื้นที่บริเวณที่มีความสำคัญในการวางแผนเฉพาะได้บริเวณสำหรับขอบเขตการศึกษาเพื่อเจาะลึกในรายละเอียดนั้นจะทำการเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงสุด

2. ศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่

2.1 พื้นที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

พื้นที่ด้านฝั่งกรุงธนบุรีมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นราชธานีหรือเมืองหลวงเดิม สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราชหลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่าได้ย้ายราชธานีมาที่ฝั่งกรุงธนบุรีมีการสร้างพระราชวังพระราชวังเดิมติดกับป้อมวิไชยเณรกรมหาราชทรงโปรดเกล้าให้บาทหลวงโทมัสซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศสวางแผนผังป้อมปราการและเจ้าพระยาวิไชยเณรเป็นผู้กำกับการก่อสร้างภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็นป้อมวิไชยประสิทธิ์ป้อม

ในพื้นที่ยังมีโบราณสถานและศาสนสถานที่สำคัญหลายแห่งเช่นวัดอรุณราชวรารามซึ่งเคยเป็นวัดหลวงคู่กับราชธานีเดิมพระเจ้าตากสินได้อัญเชิญพระแก้วมรกตจากเวียง

ปัจจุบัน โดยเฉพาะพื้นที่เปิดโล่งหน้าวัดอรุณราชวรารามสามารถมองเห็นถึงอาคารศาสนสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เป็นราชธานีเดิม เช่น วัดอรุณราชวราราม พระราชวังเดิม ป้อมวิไชยประสิทธิ์ฝั่งตรงข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาสามารถมองเห็นถึงวัดโพธิ์ วัดพระแก้ว และพระบรมมหาราชวัง หลังจากการเสนอแนะความคิดการปรับปรุงแล้วซึ่งปัจจุบันมองเห็นเพียงยอดเจดีย์ และหลังคาฝั่งขวา และฝั่งซ้ายทิศเหนือ และทิศใต้มองเห็นถึงย่านพาณิชยกรรมย่านที่พักอาศัยโรงพยาบาล ฯลฯ ที่มีลักษณะเป็นอาคารสมัยใหม่สูงระฟ้า ซึ่งจะทราบดีถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงความเป็นเมืองอย่างชัดเจนในความแตกต่างนี้เพราะฉะนั้นพื้นที่เปิดโล่งที่ได้้นอกจากประโยชน์ทางด้าน Recreation และการมองเห็นตามธรรมดาแล้วยังทำให้เกิดความรู้สึกความหวงแหนรักษาพื้นที่ความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับคนไทยที่เชื่อมชมสร้างความรู้และความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่แวะเวียนเข้ามาได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทยตั้งแต่ยุคกรุงธนบุรีจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ในปัจจุบัน

2.3 สภาพชุมชนดั้งเดิม

สภาพชุมชนในพื้นที่ บางส่วนมีการตั้งถิ่นฐานมาแต่เดิมบางส่วนได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งรกรากในพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยและดำรงชีพศักยภาพในส่วนนี้ ทำให้เมืองเก่ามีชีวิตมีการดำรงรักษานับธรรมเนียมประเพณีสืบต่อกันมาเช่นประเพณีชักพระทำให้เมืองดำรงอยู่ได้แต่ทั้งนี้ การตั้งถิ่นฐานของคนในชุมชนบางส่วนกลับสร้างปัญหาให้ย่านที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์นี้ด้วย

ภาพที่ 5.7 ทศนียภาพริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณวัดอรุณราชวรารามและบริเวณป้อมวิไชยประสิทธิ์

3. ปัญหาในการพัฒนาพื้นที่

พื้นที่ต่อเนื่องบริเวณวัดอรุณราชวรารามจากบริเวณคลองบางกอกใหญ่จนถึงคลองมอญ มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างมากแต่ ในปัจจุบันกลับมีปัญหาภายในพื้นที่มากมาย สรุปเป็นประเด็นสำคัญๆได้ดังต่อไปนี้

3.1 ปัญหาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

1) ทางเดินเท้าและเส้นทางรถ

การเข้าถึงโดยการเดินเท้าและทางรถยนต์ภายในบริเวณพื้นที่โบราณสถานไม่ค่อยสะดวกนักบริเวณพื้นที่ถนนที่มีปัญหาเป็นอย่างมาก คือ บริเวณซอยโรงเรียนพิทักษิเกษไชโยทางเข้าวัดอรุณราชวราราม ถนนค่อนข้างแคบขาดทางเดินเท้าการเข้าถึงทางรถยนต์ลำบากสร้างปัญหาเป็นอย่างมากโดยเฉพาะคนเดินถนนภายในซอยทางเข้าวัดโมลีโลกยารามถนนเป็นซอยขนาดเล็กมีการรถสวนกันไม่ได้ไม่มีทางเดินเท้าขาดป้ายบอกทางนอกจากนี้ยังเกิดปัญหาการจราจรบริเวณถนนวังเดิมตัดกับถนนอิสรภาพซึ่งเป็นย่านพาณิชย์กรรมขาดมาตรการการควบคุมที่ดีมีการจอดรถริมถนนบริเวณที่ห้ามจอดความแออัดทางกิจกรรมฯสภาพโดยทั่วไปนั้นถนนขาดความสนใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้การเดินทางโดยรถยนต์เข้าสู่โบราณสถานไม่สะดวกเท่าที่ควร

2) เส้นทางน้ำ

พื้นที่โบราณสถานส่วนใหญ่สะดวกต่อการเข้าถึงโดยทางน้ำโดยเฉพาะวัดอรุณราชวราราม ในแต่ละวันมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาตลอดเวลา ซึ่งในบางครั้งทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นระเบียบบริเวณท่าจอดเรือหน้าวัดอรุณราชวราราม ส่วนศาสนสถานอื่นๆ เช่น วัดโมลีโลกยาราม มัสยิดต้นสน วัดหงส์รัตนาราม เมื่อมีการสร้างประตุน้ำสถานีสูบน้ำบริเวณทางเข้าคลองมอญและคลองบางกอกใหญ่จากแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้การเข้าถึงยากเช่นกัน

3.2 ปัญหาการเข้าถึงโบราณสถาน

พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาก โดยเฉพาะบริเวณพระราชวังเดิม ป้อมวิไชยประสิทธิ์ประชาชนโดยทั่วไปไม่สามารถเข้าไปในพื้นที่ได้ เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการของกองทัพเรือซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้เป็นจุดที่สำคัญๆเท่านั้นเช่นวัดอรุณราชวราราม

3.3 ปัญหาการขาดความต่อเนื่องในย่านประวัติศาสตร์

พื้นที่ในย่านประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญและต่อเนื่องกัน เช่น วัดอรุณราชวราราม พระราชวังเดิมป้อมวิไชยประสิทธิ์ไม่สามารถเดินทางท่องเที่ยวในลักษณะที่ต่อเนื่องกันได้ เนื่องจากบางส่วนเป็นสถานที่ราชการ นอกจากนี้ในบางพื้นที่ เช่น วัดโมลีโลกยาราม วัดหงส์รัตนาราม มัสยิดต้นสน ขาดการให้ความสำคัญในการเข้าถึง ตลอดจนถนนสายตาไปยังโบราณสถานที่สำคัญศาสนสถานบางส่วนถูกบดบังจากอาคารสูงข้างเคียง

3.4 ปัญหาคลองคูเมืองเดิม

คลองคูเมืองเดิมที่มีการขุดขึ้นในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานีซึ่งเริ่มตั้งแต่ คลองบางกอกใหญ่หลังวัดโมลีโลกยารามไปจนถึงคลองมอญและคลองวัดอรุณฯ ที่มีเส้นทางผ่านด้านข้างวัดอรุณราชวรารามไปจนถึงคลองมอญ ปัจจุบันขาดความสนใจและเอาใจใส่จากหน่วยงานทั้งทางภาครัฐเอกชน และประชาชนปัจจุบันคลองคูเมืองเดิมนี้อาจถูกทำลาย ทั้งโดยตั้งใจและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ กล่าวคือ มีการสร้างอาคารที่อยู่อาศัยรุกล้ำลำคลองบางส่วนมีการสร้างทับแนวคูคลอง แนวเส้นทางถนนตัดใหม่โดยเฉพาะถนนอรุณอมรินทร์และสะพานตัดใหม่ได้สร้างทับแนวคูเมืองเดิมไปแล้ว

ตลอดจนแนวคูเมือง บางส่วนที่ยังใช้ได้ก็มีความคับแคบดินเนินมีการทิ้งขยะน้ำเสียลงในคลองปราศจากการดูแลจากหน่วยงานรัฐอย่างทั่วถึง ขาดความรู้ความเข้าใจและขาดจิตสำนึกจากประชาชนด้วย

3.5 ปัญหาสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณโบราณสถาน

บริเวณโบราณสถานที่สำคัญๆหลายแห่ง เช่น วัดอรุณราชวราราม วัดโมลีโลกยาราม วัดหงส์รัตนารามสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน โดยเฉพาะบริเวณด้านหลังของศาสนสถานขาดการดูแลมีการค้าขายของที่ระลึก อาหาร หาบเร่ อย่างไม่เป็นระเบียบ การจอดรถไม่มีพื้นที่กำหนดขอบเขตแน่นอน บางครั้งมีการจอดด้านหน้าของพื้นที่ เช่น ในวัดอรุณราชวราราม ซึ่งเป็นพื้นที่ส่งเสริมเอกลักษณ์แต่กลับมีการใช้ประโยชน์ของกิจกรรมในพื้นที่อย่างผิดประเภทนอกจากนี้บางแห่งยังขาดการดูแล

โบราณวัตถุที่มีความสำคัญจากการซ่อมแซมดูแลให้สามารถเป็นถาวรวัตถุให้คนรุ่นลูกหลานได้ศึกษาและชื่นชมกล่าวคือเป็นปัญหาในด้านการจัดการนั่นเอง

ปัญหาการขาดพื้นที่เปิดโล่งริมน้ำและปัญหาด้านการเปิดมุมมอง

พื้นที่นี้มีศักยภาพสูงเป็นอย่างมากในการเปิดมุมมองทางทัศนียภาพที่มีความสำคัญและความสวยงามแต่ในปัจจุบันมีเพียงพื้นที่ท้องที่บางส่วนคือ บริเวณลานด้านหน้าวัดอรุณราชวราราม ในบางส่วนเป็นสถานที่ราชการซึ่งห้ามไม่ให้คนภายนอกเข้ามาใช้ประโยชน์ได้ ในบางพื้นที่เป็นของเอกชนมีการรื้อกำแพงที่ออกไปริมน้ำ ทำให้ขาดแนวพื้นที่ที่ต่อเนื่องมุมมองทางทัศนียภาพบางส่วนประชาชนทั่วไปจนไม่สามารถเข้าไปใช้ได้

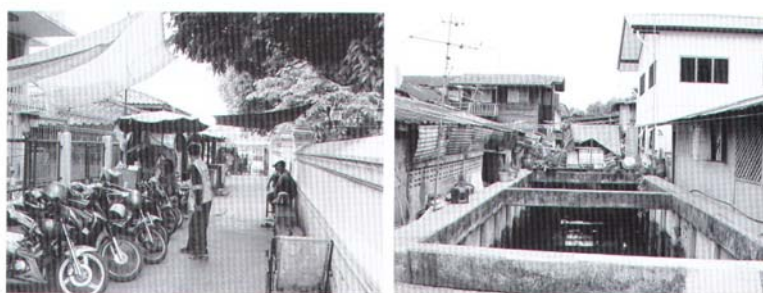
3.6 ปัญหาโครงสร้างทางจินตภาพ

เมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยมีการวางผังเมืองโครงสร้างทางกายภาพของเมืองที่ชัดเจนกล่าวคือ มีแนวคูน้ำ กำแพงเมือง เขตเมืองโบราณสถาน ศาสนสถาน ซึ่งบางส่วนมีแนวความคิดทางภูมิคติจักรวาล เช่น วัดอรุณราชวราราม โครงสร้างทางจินตภาพของเมืองจึงมีความชัดเจนมาก สร้างความรู้สึกระทึกใจและความชัดเจนต่อการรับรู้ให้กับผู้ที่เข้ามาในพื้นที่แต่ปัญหาทางกายภาพจากที่ได้กล่าวมาแล้วไม่ว่าจะเป็นการรื้อกำแพง ขาดความสนใจ แนวคูเมืองเดิมจนถูกทำลาย โบราณสถานบางส่วนที่เป็นสถานที่ราชการประชาชนไม่สามารถรับรู้เพราะไม่สามารถเข้าถึงได้ ตลอดจนการรื้อกำแพงโบราณสถานจากอาคารที่อยู่อาศัยโดยรอบทำให้จินตภาพและขอบเขตชุมชนไม่ชัดเจนตามศักยภาพที่ควรจะเป็น

3.7 ปัญหาในด้านสังคม

1) ปัญหาทางด้านความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอาชญากรรม บริเวณพื้นที่ศึกษาซึ่งมีวัดและโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีชุมชนล้อมรอบในปัจจุบันบริเวณที่มีปัญหาทางกายภาพยากต่อการเข้าถึง และเป็นจุดอับ เช่น ชุมชนหลังวัดโมลีโลกยาราม ชุมชนวัดหงส์รัตนาราม เป็นแหล่งมั่วสุมของเยาวชนสร้างปัญหาทางอาชญากรรมในพื้นที่ดังกล่าว

2) ปัญหาการขาดพื้นที่สำหรับการพักผ่อนและการเรียนรู้ พื้นที่ศึกษาเป็นย่านสถานศึกษาตึกเรียนและเยาวชนที่กำลังศึกษาในสถาบัน บริเวณนี้จึงมีพื้นที่สำหรับเล่นกีฬาและประกอบกิจกรรม แต่สถาบันส่วนใหญ่มีเวลาปิด ประกอบกับพื้นที่ดังกล่าวเป็นและเป็นพื้นที่เฉพาะกิจทำให้เยาวชนทั้งที่กำลังศึกษา และที่อยู่ในพื้นที่ขาดสนามกีฬาสนามเด็กเล่นตลอดจนพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งแม้ทางหน่วยงานกรุงเทพมหานครได้เข้ามาช่วยเหลือโดยสร้างลานกีฬา บริเวณใต้สะพานอนุทินสวัสดิ์ถนนอรุณอมรินทร์ตัดใหม่ แต่ก็ยังมีเพียงพื้นที่ขนาดเล็กมาก (ประมาณ 50-60 ตร.ม.) ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเยาวชนในพื้นที่ซึ่งมีจำนวนมากและอาจนำมาซึ่งปัญหาของแหล่งมั่วสุมทางอ้อมได้อีกด้วย

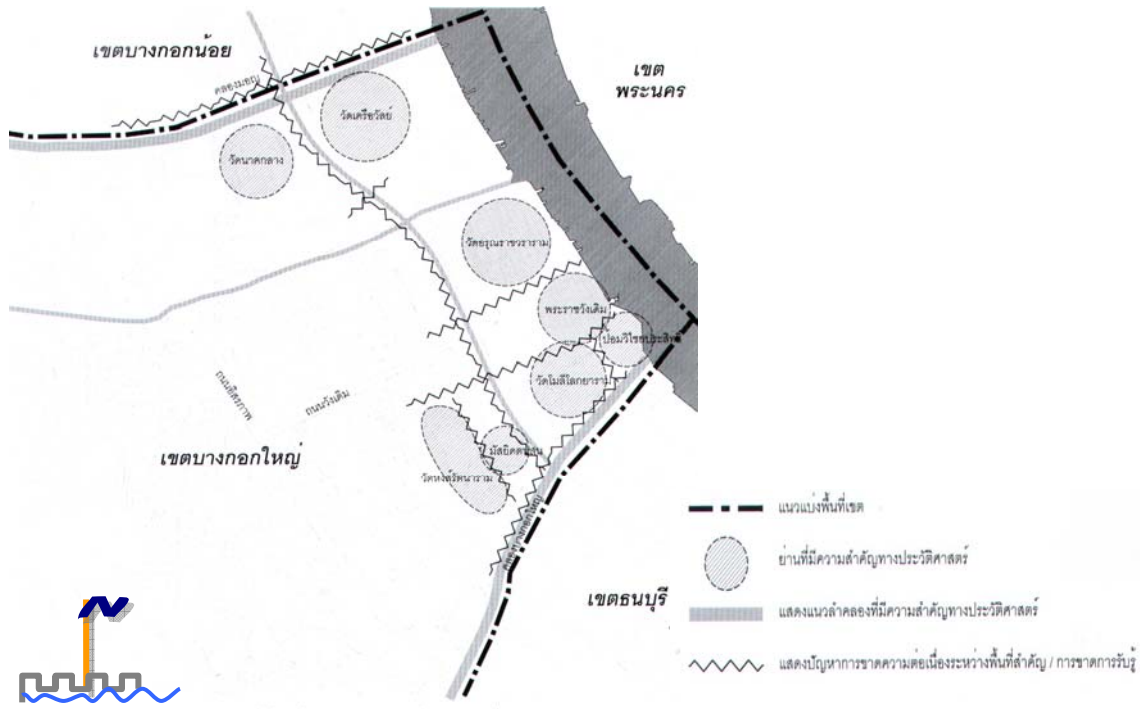
ภาพที่ 5.8 ปัญหาความแออัดพื้นที่จุดอับของชุมชน

ภาพที่ 5.9 ปัญหาการขาดแคลนพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และการนันทนาการ

ภาพที่ 5.10 ปัญหาการขาดแคลนถนนความเชื่อมโยงของพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

ภาพที่ 5.11 การวิเคราะห์ปัญหาการขาดความต่อเนื่องในย่านสำคัญ

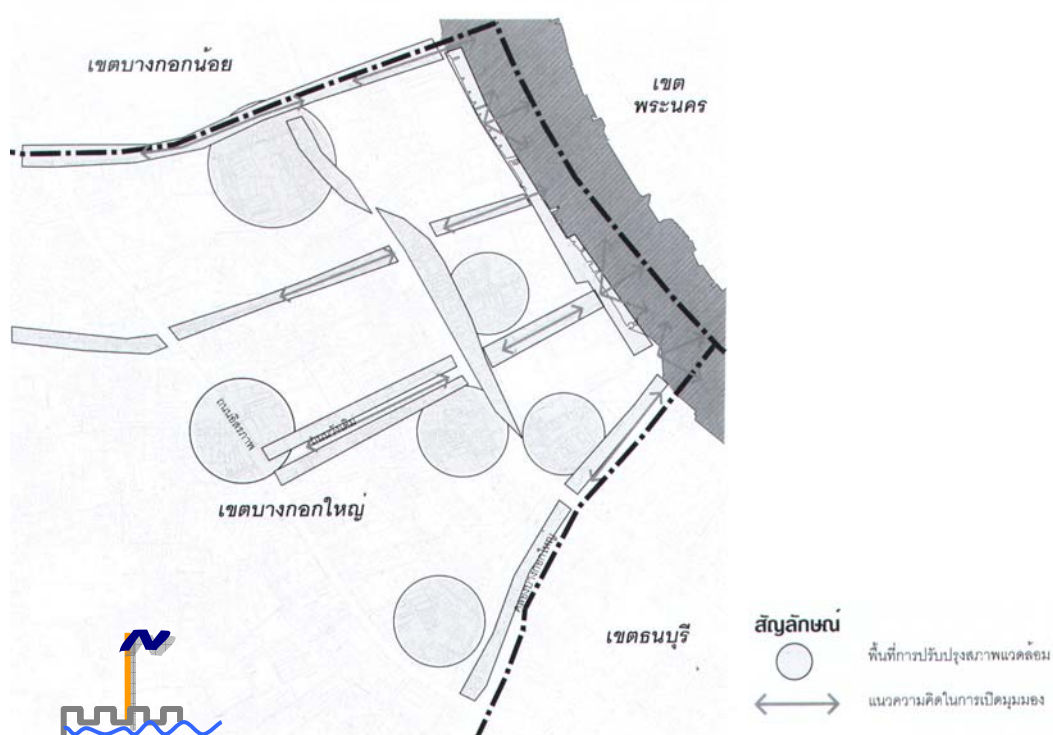
ภาพที่ 5.12 การวิเคราะห์ปัญหาการขาดทัศนียภาพและการปิดกั้นมุมมอง

4. แนวความคิดการออกแบบพัฒนาทางกายภาพ

4.1 เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานโดยการปรับปรุงสภาพทางพื้นที่และสภาพทางภูมิทัศน์ ให้เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวโบราณสถานโดยใช้เส้นทางทางน้ำ

- 1) ปรับปรุงและรื้อถอนอาคาร ที่สร้างปัญหาบดบังทัศนียภาพสร้างความไม่เป็นระเบียบให้กับพื้นที่เช่นบริเวณทางเข้าวัดโมลีโลกยารามวัดหงส์รัตนารามทางเข้าถึงวัดอรุณราชวราราม
- 2) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมถนนแกนหลักถนนอรุณอมรินทร์ถนนวังเดิม
- 3) เสนอแนะถนนทางเข้าวัดอรุณราชวรารามเป็นทางเดินเท้า

4.2 สร้างความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันของย่านประวัติศาสตร์ให้มีการเข้าถึงและเชื่อมโยงกับระบบเพื่ออำนวยความสะดวกการรับรู้ความเข้าใจทั้งยังส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นโครงข่ายสนับสนุนทั้งทางเดินเท้าและทางจักรยานได้อีกด้วย

ภาพที่ 5.13 แนวความคิดเสนอแนะการปรับปรุงสภาพแวดล้อม และการเปิดมุมมอง

4.3 เปิดมุมมองและสร้างความต่อเนื่องโดยเฉพาะพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาริมคลองบางกอกใหญ่ คลองวัดอรุณฯ คลองมอญ

4.4 สร้างความเด่นชัดรักษาสภาพแวดล้อมให้กับคลองคูเมืองเดิม

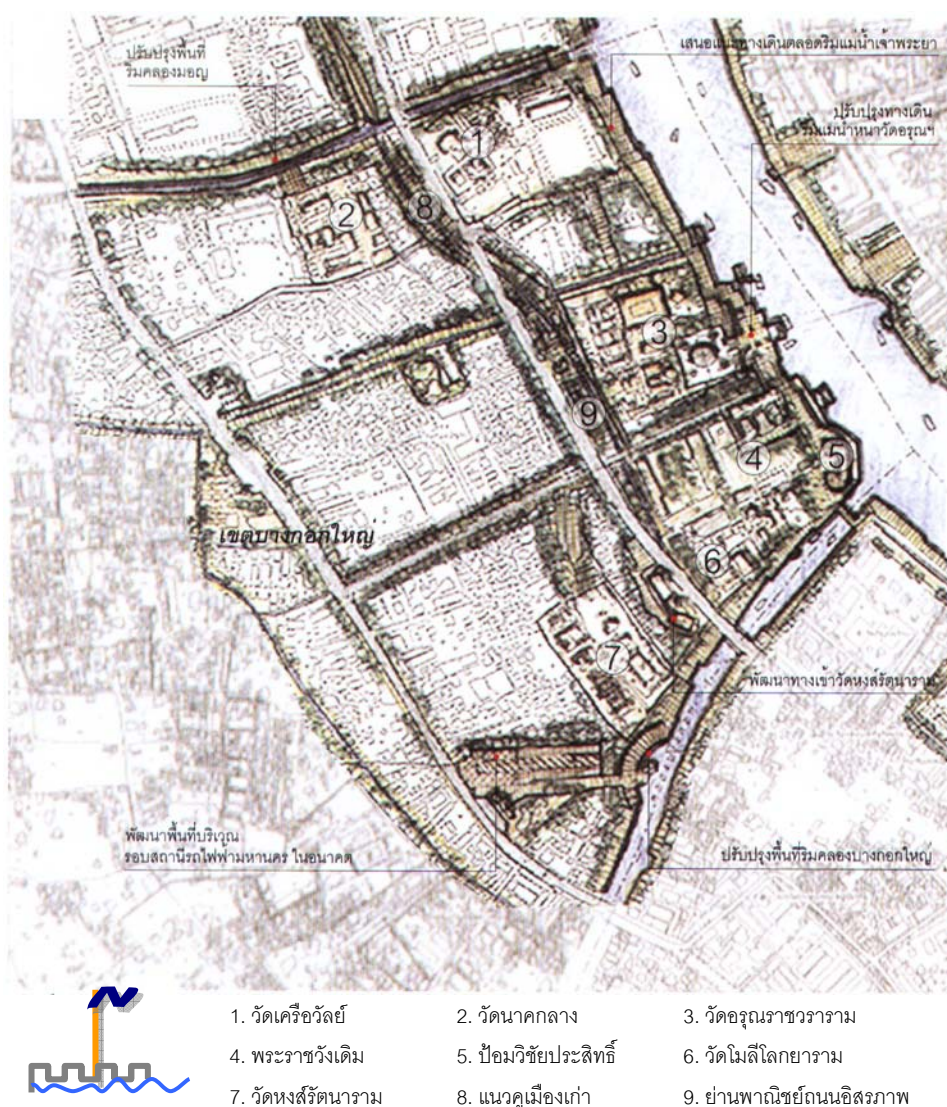
1) ปรับปรุงสร้างเอกลักษณ์ให้กับคลองคูเมือง

2) บริเวณถนนอรุณอมรินทร์ที่มีการก่อสร้างถนนทับแนวคลองคูเมืองเก่า

เสนอแนวทางการปรับปรุงเพื่อให้ง่ายต่อการรับรู้โดยการทำพื้นผิวถนนให้มีลักษณะที่แตกต่างจากพื้นผิวปกติ เพื่อให้ผู้ที่สัญจรรับรู้จากความรู้สึกถึงแนวคลองคูเมืองเดิมที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เมื่อครั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี

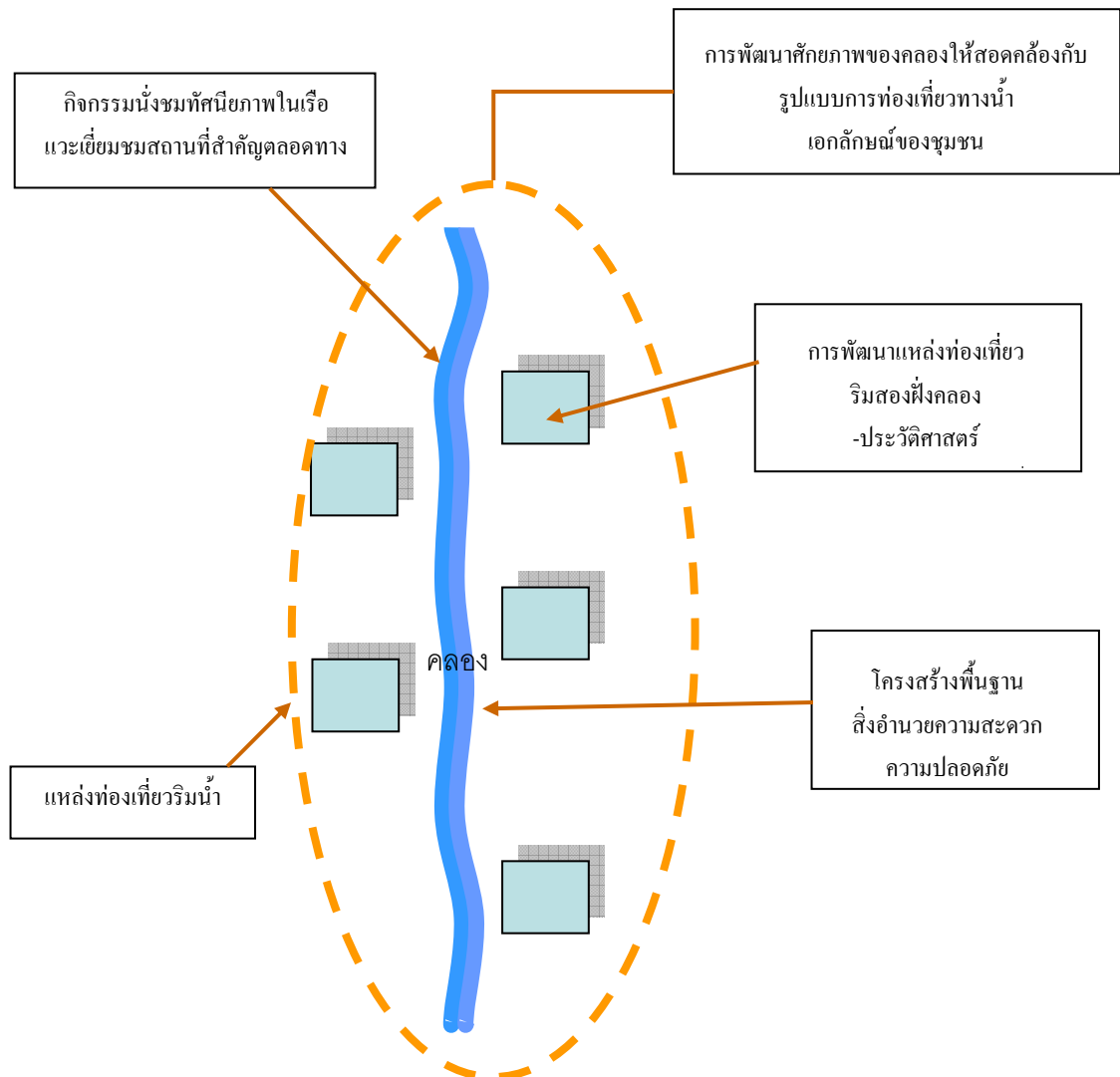
4.5 พัฒนาพื้นที่จุดรวมกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับจุดเส้นทางสถานีรถไฟฟ้าใต้ดิน

4.6 แนวคิดในการอนุรักษ์และรักษาพื้นที่โบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

ภาพที่ 5.14 แนวความคิดการออกแบบพัฒนาพื้นที่กลุ่มวัดอรุณราชวราราม

5.4.2.2 แนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางกายภาพ

แนวทางการพัฒนาลำน้ำที่เป็นสื่อกลางในการท่องเที่ยวที่ล่องไปตามคลองนำ
นักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเพลินทาง

ภาพที่ 5.15 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางกายภาพ

ภาพที่ 5.16 การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวริมแม่น้ำเจ้าพระยา (Zone A)

ภาพที่ 5.17 การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคลองบางกอกใหญ่ (Zone B)

ภาพที่ 5.18 การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวคลองบางกอกน้อย (Zone D)

ภาพที่ 5.19 การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวคลองชักพระ (Zone C)

5.4.2.3 แนวความคิดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

1. ปรับปรุงท่าเทียบเรือ โดยออกแบบท่าเทียบเรือให้เหมาะสมกับเรือโดยสารที่จะใช้ โดยทำการปรับปรุงท่าเรือปัจจุบัน ขยายหน้าท่าให้มีศาลาที่พักผู้โดยสาร โปะท่าเทียบเรือ โดยจัดช่องทางขึ้นลงให้ชัดเจน มีสิ่งอำนวยความสะดวกบนท่าเทียบเรือ และป้ายประกาศหรือแผนผังเส้นทางเดินเรือ มีไฟให้แสงสว่างในช่วงเวลาเข้ามืดและช่วงค่ำ

ภาพที่ 5.20 แนวทางการปรับปรุงท่าเทียบเรือ

2. ปัญหาน้ำท่วมบริเวณลานหน้าวัดอรุณ โดยปรับลานทางเดินให้มีความกว้างพอควรที่จะสามารถใช้ประโยชน์ได้ เช่น เป็นที่นั่งพักผ่อนชมทัศนียภาพริมน้ำ

ภาพที่ 5.21 แนวทางการปรับปรุงจุดอ่อนน้ำท่วม

3. แนวทางปรับปรุงจุดประชาสัมพันธ์/ขายบัตร ให้มีลักษณะสอดคล้องกับองค์ประกอบหลักของสถานที่ท่องเที่ยว อาจเป็นซุ้มลอยตัวที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ หรือตั้งวางแนบชิดกับส่วนของอาคารแม่ไม้ดั้งเดิมทัศนียภาพ

แบบที่ 1 เป็นศาลาทรงไทย โครงสร้างไม้ หลังคาจั่วมีปีกนกโดยรอบ เหมาะกับอาคาร
ลักษณะสถาปัตยกรรมไทย

แบบที่ 2 เป็นศาลาก่ออิฐถือปูน หลังคาปูนฉาบเรียบเหมาะกับอาคารลักษณะสถาปัตยกรรม
ที่ปูนปั้นลวดบัว

ภาพที่ 5.22 แนวทางการปรับปรุงภูมิชั่วคราวสำหรับประชาสัมพันธ์/ขายบัตร

ภาพที่ 5.23 แนวทางการออกแบบที่นั่งพักผ่อนและภาชนะรองรับขยะ

4. ปรับปรุงทางเดินริมน้ำและทางเดินภายในแหล่งท่องเที่ยว มีกระบะพุ่มไม้พร้อมม้านั่ง เสา ไฟ ม้านั่งเดี่ยวตามจุดต่าง ๆ มีภาชนะรองรับขยะเพื่อความสะอาด

ภาพที่ 5.24 แนวทางการปรับปรุงทางเดินริมน้ำ

5. ปรับปรุงร้านจำหน่ายของที่ระลึก ให้มีความกลมกลืนกับสภาพอาคารเดิม ทั้งแบบรูปร่าง และวัสดุที่ใช้ตามความเหมาะสมกับองค์ประกอบของอาคาร

ภาพที่ 5.25 แนวทางการปรับปรุงร้านจำหน่ายของที่ระลึก/อาหารว่าง

5.4.2.4 เสนอเส้นทางท่องเที่ยวคลองรอบกรุงธนบุรี

ภาพที่ 5.26 รูปแบบการท่องเที่ยวและกลุ่มเป้าหมาย

5.4.2.5 พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

รูปแบบเรือ ทำการออกแบบเรือโดยสารชนิดทำจากวัสดุไม่จมน้ำ กราบเรือกว้าง เปลือกนอก แข็งแรง เป็นแก่งมีหลังคา มีกำบังลมด้านข้างเรือ ตัวเครื่องอยู่กลางลำ ท้องเรือโค้งมน เพื่อให้เกิดคลื่นน้อยที่สุด ส่วนเรือเพลลาใบจักรยาวควรปรับปรุงเป็นเรือเครื่องกลางลำ ปรับปรุงที่นั่งในเรือให้กว้างพอนั่งได้สบาย

ภาพที่ 5.27 พาหนะที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยว

5.4.2.6 ความปลอดภัยการเดินทางท่องเที่ยว

ภาพที่ 5.28 อุปกรณ์ความปลอดภัยก่อนการเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำ

ภาพที่ 5.29 อุปกรณ์ความปลอดภัยขณะเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำ

